

Powiatowy program rozwoju pieczy zastępczej na lata 2016 – 2018

Spis treści

1. Wstęp	3
2. Podstawy prawne Programu	5
3. Charakterystyka zadań powiatu wynikających z ustawy o wspieraniu rodzin i systemie pieczy zastępczej	5
4. Zasoby instytucjonalne	8
5. Charakterystyka rodzinnej pieczy zastępczej	17
6. Diagnoza pieczy zastępczej oraz jej usamodzielnianych wychowanków na terenie powiatu zielonogórskiego za lata 2013 – 2015.	18
6.1. Charakterystyka rodzinnej pieczy zastępczej	23
6.2. Charakterystyka instytucjonalnej pieczy zastępczej	27
6.3. Usamodzielnianie wychowanków pieczy zastępczej.....	30
7. Cele i zadania Programu na lata 2016 – 2018	34
8. Diagnoza potrzeb tworzenia rodzin zastępczych w powiecie zielonogórskim – na podstawie danych z ośrodków pomocy społecznej	38
9. Limit rodzin zastępczych zawodowych.....	42
10. Beneficjenci programu	42
11. Realizatorzy programu	42
12. Czas i miejsce realizacji.....	43
13. Zasady finansowania Programu	43
14. Monitoring i ewaluacja.....	43

1. Wstęp

Podstawą opracowania Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej jest art. 180 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej(tj. Dz. U. z 2016 r. poz. 575). Ustawa ta zobowiązuje powiat do organizowania dla dzieci pozbawionych wsparcia ze strony rodziny naturalnej – opieki zastępczej w formie rodzinnej i instytucjonalnej. Zgodnie z art. 182 ust. ww. ustawy zadania powiatu starosta wykonuje za pośrednictwem powiatowego centrum pomocy rodzinie oraz organizatorów rodzinnej pieczy zastępczej. Organizatorem rodzinnej pieczy zastępczej w powiecie zielonogórskim jest **Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie im. Jana Pawła II w Zielonej Górze**. W związku z tym, większość zadań powiatu wynikających z ustawy realizowanych jest przez tę jednostkę.

Art. 180 pkt.1 wyżej cytowanej ustawy zobowiązuje powiat do opracowania i realizacji 3 - letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej, zawierających między innymi coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych. Pierwszy taki program został opracowany w 2013 roku. Efekty jego realizacji zostały podsumowane w niniejszym opracowaniu. W związku z upływającym okresem obowiązywania Programu, należało opracować nowy dokument, który na bazie dotychczasowych doświadczeń uwzględni m.in. organizowanie opieki i wychowania w rodzinnych i instytucjonalnych formach pieczy zastępczej, przyznawanie świadczeń obligacyjnych i fakultatywnych przewidzianych ustawą.

Niniejszy Program rozwoju pieczy zastępczej w powiecie zielonogórskim służy usystematyzowaniu i ukierunkowaniu działań, ustaleniu priorytetów i zakresu prowadzonej działalności na rzecz rozwoju pieczy zastępczej. Zadania określone w Programie stanowią kontynuację działań nad rozwojem pieczy zastępczej, które zostały podjęte w ramach Powiatowego programu rozwoju pieczy zastępczej na lata 2013 – 2015. Program jest także zgodny z programem opracowanym w tym zakresie na poziomie województwa oraz kierunkami polityki prorodzinnej, a także wypracowanymi i obowiązującymi standardami w zakresie pomocy dziecku i rodzinie obowiązującymi w Unii Europejskiej.

Podstawowym celem Programu jest zapewnienie każdemu dziecku z naszego powiatu całkowicie lub częściowo pozbawionemu opieki rodziców odpowiedniego środowiska wychowawczego, organizowanego w formie rodzinnej lub instytucjonalnej pieczy zastępczej. Harmonogram działań z zakresu rozwoju pieczy odzwierciedla przyjęte założenia i działania na najbliższe 3 lata.

Program zawiera charakterystykę zadań realizowanych przez powiat w myśl założeń ww. ustawy, diagnozę rodzinnej oraz instytucjonalnej pieczy zastępczej oraz jej usamodzielnianych wychowanków z terenu powiatu zielonogórskiego oraz wynikające z tej diagnozy cele i kierunki działań mające przyczynić się do rozwoju pieczy zastępczej na terenie powiatu zielonogórskiego.

2. Podstawy prawne Programu

1. Konwencja o Prawach Dziecka przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych z dnia 20 listopada 1989r. (Dz. U. z 1991r. Nr 120, poz.526, z późn. zm.)
2. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 1997 r. Nr 78 poz. 483 z późn.zm.),
3. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, (t.j. Dz. U. z 2016r. poz. 575)
4. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998r. o samorządzie powiatowym (t. j. Dz. U. z 2015r., poz.1445)
5. Ustawa z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (t. j. Dz. U. z 2015 r., poz. 163),
6. Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (t. j. Dz. U. z 2015 poz.2082)
7. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. z 2014 poz. 382 z późn.zm.)
8. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 grudnia 2011 r., w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej (Dz. U. z 2011 r. Nr 292, poz. 1720)
9. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 9 grudnia 2011 r. w sprawie szkoleń dla kandydatów do sprawowania pieczy zastępczej (Dz. U.z 2011 r. Nr 274, poz.1620),
10. Wojewódzki program wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej na lata 2013 – 2016 (Uchwała nr XXXII/320/12 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 19 listopada 2012 r.),
11. Uchwała nr XVIII.113.2016 Rady Powiatu Zielonogórskiego z dnia 31 marca 2016 roku w sprawie Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016 – 2022.

3. Charakterystyka zadań powiatu wynikających z ustawy o wspieraniu rodzin i systemie pieczy zastępczej

W systemie prorodzinnej profilaktyki i opieki nad dzieckiem należy uznać podstawową rolę opiekuńczą i wychowawczą rodziny w rozwoju dziecka. Zamiast wyręczać rodzinę w jej funkcji opiekuńczo – wychowawczej, należy ją wspierać i wspomagać tak, by przywrócić jej prawidłowe funkcjonowanie.

W sprawnym systemie prorodzinnym większość dzieci nie powinna na dłużej opuszczać kręgu rodziny. Dlatego należy systematycznie podejmować pracę z rodzicami biologicznymi tak, by umożliwić dzieciom powrót do ich środowiska rodzinnego.

Rodzinie mającej trudności w wypełnianiu swoich funkcji można udzielić pomocy w formie:

- poradnictwa rodzinnego,
- terapii rodzinnej,
- pracy socjalnej.

Do zadań specjalistycznych, które ma realizować powiat zalicza się: poradnictwo rodzinne zapewnienie opieki i wychowania dzieciom poza rodziną – w tym w rodzinach zastępczych i placówkach wychowawczych.

Zgodnie z Ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej do zadań **własnych powiatu** należy:

- 1) **opracowanie i realizacja 3-letnich powiatowych programów** dotyczących rozwoju pieczy zastępczej, zawierających między innymi coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych;
- 2) **zapewnienie dzieciom pieczy zastępczej** w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz w placówkach opiekuńczo-wychowawczych;
- 3) **organizowanie wsparcia osobom usamodzielnianym** opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka oraz placówki opiekuńczo-wychowawcze i regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne, przez wspieranie procesu usamodzielnienia;
- 4) **tworzenie warunków** do powstawania i działania rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka i rodzin pomocowych;
- 5) **prowadzenie placówek** opiekuńczo-wychowawczych oraz placówek wsparcia dziennego o zasięgu ponadgminnym;
- 6) **organizowanie szkoleń** dla rodzin zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka i dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego oraz kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka lub pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego;
- 7) **organizowanie wsparcia dla rodzinnej pieczy zastępczej**, w szczególności przez tworzenie warunków do powstawania:
 - a) grup wsparcia
 - b) specjalistycznego poradnictwa;
- 8) powoływanie centrów administracyjnych do obsługi placówek opiekuńczo-wychowawczych;
- 9) **wyznaczanie organizatora rodzinnej pieczy zastępczej**;
- 10) zapewnienie przeprowadzenia przyjętemu do pieczy zastępczej dziecku niezbędnych badań lekarskich;

- 11) prowadzenie rejestru danych o osobach zakwalifikowanych i pełniących funkcję rodziny zastępczej,
- 12) kompletowanie we współpracy z właściwym ośrodkiem pomocy społecznej dokumentacji związanej z przygotowaniem dziecka do umieszczenia w rodzinie zastępczej albo rodzinnym domu dziecka;
- 13) finansowanie:
 - a. świadczeń pieniężnych dotyczących dzieci z terenu powiatu, umieszczonych w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka, placówkach opiekuńczo-wychowawczych, regionalnych placówkach opiekuńczo-terapeutycznych, interwencyjnych ośrodkach preadopcyjnych lub rodzinach pomocowych, na jego terenie lub na terenie innego powiatu,
 - b. pomocy przyznawanej osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka, placówki opiekuńczo-wychowawcze lub regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne,
 - c. szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka lub pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego oraz szkoleń dla rodzin zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka oraz dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego;
- 14) sporządzanie sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie, w wersji elektronicznej, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego,
- 15) przekazywanie do biura informacji gospodarczej informacji, o zaległości z tytułu nieponoszenia opłaty za pobyt dziecka w pieczy zastępczej;

Do **zadań zleconych** z zakresu administracji rządowej realizowanych przez powiat należy:

- a. realizacja zadań wynikających z rządowych programów wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz rządowego programu wsparcia rodzin z dziećmi;
- b. finansowanie pobytu w pieczy zastępczej osób, uprawnionych do tego na mocy ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Zadania powiatu w zakresie pieczy zastępczej starosta wykonuje za pośrednictwem powiatowego centrum pomocy rodzinie oraz organizatorów rodzinnej pieczy zastępczej.

4. Zasoby instytucjonalne

W powiecie zielonogórskim funkcjonują następujące instytucje, których działanie związane jest ze wspieraniem rodziny naturalnej i rodzinnej pieczy zastępczej:

Ośrodki pomocy społecznej

- **Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Babimoście**
66 – 110 Babimost, Plac Powstańców Wielkopolskich 11a, tel. (68) 351 24 44
- **Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Bojadłach**
66 – 130 Bojadła, ul. Sulechowska 35, tel. (68) 352 38 50
- **Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czerwieńsku**
66 – 016 Czerwieńsk, ul. M. Rozwens 4, tel. (68) 327 88 83
- **Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kargowej**
66 – 120 Kargowa, ul. Rynek 33, tel. (68) 352 51 28
- **Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Nowogrodzie Bobrzańskim**
66 – 010 Nowogród Bobrzański, ul. Ogrodowa 9, tel. (68) 327 65 22
- **Ośrodek Pomocy Społecznej w Sulechowie**
66 – 100 Sulechów, ul. Jana Pawła II 52, tel. (68) 478 22 44
- **Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Świdnicy**
66 – 008 Świdnica, ul. Długa 25, tel. (68) 327 32 30
- **Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Trzebiechowie**
66 – 132 Trzebiechów, Al. Lipowa 2, tel. (68) 351 42 63
- **Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zaborze**
66 – 003 Zabór, ul. Lipowa 15, tel. (68) 321 83 05

Celem działania pomocy społecznej (zgodnie z Ustawą z 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej) jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenia trudnych sytuacji życiowych, których same nie są w stanie pokonać, a także zapobieganie powstawaniu tych sytuacji. Bezpośrednią pomocą rodzinom i osobom potrzebującym zajmują się pracownicy socjalni.

W ramach swoich kompetencji i zadań pracownicy socjalni:

- przeprowadzają wywiad środowiskowy umożliwiający diagnozę sytuacji rodziny lub osoby, **uruchamiają procedurę „Niebieskiej Karty”** przewidzianej dla pomocy społecznej, w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie (nie wymaga to zgody osoby dotkniętej przemocą),
- przygotowują wszechstronny **plan pomocy**,
- **monitorują** efekty podjętych działań,

- **pomagają w załatwianiu spraw urzędowych** i innych ważnych spraw bytowych,
- **udzielają** szeroko rozumianego **poradnictwa**, np. prawnego, psychologicznego lub wskazują miejsca, gdzie można uzyskać taką pomoc,
- udzielają informacji o przysługujących świadczeniach i formach pomocy i w uzasadnionych przypadkach udzielają pomocy finansowej (w formie zasiłków stałych, okresowych, celowych) oraz rzeczowej (np. odzież, żywność),
- **informują o możliwościach uzyskania pomocy** w środowisku lokalnym,
- w przypadku stwierdzenia bądź podejrzenia popełnienia przestępstwa, **powiadamiają organy ścigania**,
- w razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia dziecka pracownicy socjalni wykonujący obowiązki służbowe **mają prawo odebrać dziecko z rodziny i umieścić je u innej niezamieszkującej wspólnie** osoby najbliższej, w rodzinie zastępczej lub placówce opiekuńczo-wychowawczej.

Przy każdym ośrodku pomocy społecznej działają **Zespoły Interdyscyplinarne działające na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie**, w którego skład, wchodzi przygotowani do skutecznego zajmowania się problematyką przemocy specjaliści. Zadaniem Zespołu jest **kompleksowe zajmowanie się rodzinami oraz monitorowanie sytuacji w rodzinach, w których dochodzi do przemocy**, a w przypadku podejrzenia popełnienia przestępstwa, poinformowanie o tym odpowiednich służb.

Ponadto, zgodnie z ustawą z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 1286), przy każdym z gminnych ośrodków pomocy społecznej działają **Gminne Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych**.

Komisja inicjuje i monitoruje działania związane z edukacją i profilaktyką rozwiązywania problemów alkoholowych. **Celem działań** jest ograniczanie dostępności alkoholu, zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej, rehabilitacyjnej osobom uzależnionym, podejmowanie działań w związku z podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie oraz zwiększanie zdolności osób do radzenia sobie z istniejącymi problemami alkoholowymi. Podejmowane działania mają za zadanie wsparcie osób uzależnionych i ich rodzin, kształtowanie zdrowego stylu życia oraz pomoc rodzinom w trudnych sytuacjach życiowych. Komisja uprawniona jest do podejmowania czynności zmierzających do sądowego orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu, zobowiązania poddania się leczeniu odwykowemu. Ponadto, Komisja realizuje określone ustawowo zadania gminy w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Zielonej Górze

65 – 057 Zielona Góra, ul. Podgórna 5

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie zajmuje się między innymi pomocą osobom dotkniętym kryzysem. PCPR oferuje **poradnictwo specjalistyczne**, w szczególności prawne, psychologiczne i rodzinne. Jest ono świadczone osobom i rodzinom, które mają trudności lub wykazują potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów związanych z przemocą w rodzinie. PCPR w ramach poradnictwa specjalistycznego **prowadzi interwencje kryzysową**. Psycholodzy i radca prawny udzielają w tym zakresie pomocy osobom będącym w kryzysie.

Interwencja kryzysowa jest to metoda systemowego, interdyscyplinarnego, wielowątkowego oddziaływania na osobę, która znalazła się w kryzysowej sytuacji. Polega ona na dostarczeniu wszechstronnego wsparcia i wielostronnej pomocy: psychologicznej, prawnej, społecznej, informacyjnej i in. Celem interwencji kryzysowej jest „przywrócenie równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie, a dzięki temu zapobieganie przejściu reakcji kryzysowej w stan chronicznej niewydolności psychospołecznej”¹

Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Sulechowie i filia w Zielonej Górze

66 – 100 Sulechów, Aleja Niepodległości 15; 65-057 Zielona Góra, ul. Podgórna 5

Poradnia w Sulechowie wspomaga dzieci i młodzież z Sulechowa, Bojadół, Babimostu, Kargowej i Trzebiechowa. Filia w Zielonej Górze udziela pomocy dzieciom, młodzieży, nauczycielom i rodzicom placówek leżących na terenie gmin: Zielona Góra, Czerwieńsk, Świdnica, Nowogród Bobrzański i Zabór. Pracownicy realizują zadania poradni również poza placówką, w środowisku dzieci i młodzieży, w tym w środowisku rodzinnym, między innymi poprzez prowadzenie zajęć socjoterapeutycznych, korekcyjno-kompensacyjnych, terapii logopedycznej oraz badań diagnostycznych. Pracownicy Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej udzielają dzieciom i młodzieży pomocy psychologiczno – pedagogicznej, w tym logopedycznej. Pomagają także wybrać kierunek kształcenia i zawód. Poradnia wydaje opinie m.in. w sprawie: wcześniejszego przyjęcia dziecka do szkoły podstawowej oraz odroczenia rozpoczęcia spełniania obowiązku szkolnego, pozostawienia ucznia klas I-III szkoły podstawowej na drugi rok w tej samej klasie, objęcie ucznia nauką w klasie terapeutycznej, dostosowania wymagań edukacyjnych wynikających z programu nauczania do indywidualnych potrzeb ucznia, u którego stwierdzono specyficzne trudności w uczeniu się. W poradni działa, zespół orzekający o potrzebie kształcenia specjalnego oraz

¹ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2015 r., poz. 163)

o potrzebie nauczania indywidualnego. Opinię wydaje się na wniosek rodziców. Korzystanie z pomocy udzielonej przez poradnię jest dobrowolne i nieodpłatne.

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Sulechowie

66 – 100 Sulechów, ul. Łączna 1

Ośrodek zajmuje się nauczaniem dzieci upośledzonych w stopniu lekkim, umiarkowanym i znacznym. Nauczanie odbywa się na poziomie szkoły podstawowej specjalnej, gimnazjum specjalnego, zasadniczej szkoły zawodowej (specjalność: kucharz małej gastronomii) oraz szkoły przysposabiającej do pracy (specjalność: pracownik gospodarstwa domowego i ogrodnik) W ośrodku utworzony został oddział rewalidacyjno-wychowawczy dla dzieci w wieku przedszkolnym, skierowanych na zajęcia przez poradnię psychologiczno-pedagogiczną. Ośrodek dysponuje dwoma internatami w Sulechowie i w Górzycach. Do ośrodka przyjmowani są uczniowie posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane przez Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną.

Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy im. Janusza Korczaka w Babimoście

66 – 110 Babimost, ul. Kargowska 61

Ośrodek jest przeznaczony dla chłopców w wieku 13 – 18 lat, którzy są w nim umieszczani na podstawie orzeczeń wydanych przez sąd. W placówce prowadzone są zajęcia wyrównawcze, psychoterapia, terapia Biofeedback, socjoterapia, a także zajęcia w ramach kół zainteresowań: m.in. piłki nożnej, siatkówki, piłki plażowej, koszykówki, tenisa stołowego, kołka szachowego, muzycznego, dziennikarskiego. Ośrodek dysponuje salą sportową, wielofunkcyjnym boiskiem oraz rowerami.

Na terenie placówki prowadzone są także spotkania dla rodziców, podczas których wykorzystywane są elementy pedagogizacji oraz „Szkoły dla Rodziców”. W ramach tych zajęć pokazywane są sposoby radzenia sobie z trudnościami związanymi z wychowaniem nastolatków. Kadra pedagogiczna Ośrodka wspiera rodziców podczas odwiedzin i rozmów telefonicznych.

Zespół Szkół Specjalnych im. Kawalerów Maltańskich przy Centrum Leczenia Dzieci i Młodzieży w Zaborze

66-003 Zabór, ul. Zamkowa 1

Misją Zespołu Szkół Specjalnych przy Centrum Leczenia Dzieci i Młodzieży w Zaborze jest organizowanie kształcenia i wychowania, by wspomagało ono leczenie w zintegrowanym działaniu pedagogiczno- medycznym oraz przygotowało ucznia – pacjenta po powrocie z placówki do prawidłowego funkcjonowania w macierzystym środowisku.

W skład Zespołu wchodzi Szkoła Podstawowa Specjalna, Gimnazjum Specjalne oraz Zespół Pozalekcyjnych Zajęć Wychowawczych.

W szkole przebywają dzieci, skierowane do Centrum Leczenia Dzieci i Młodzieży w Zaborze celem diagnostyki i leczenia, z zaburzeniami emocjonalnymi i psychicznymi, zaburzeniami rozwoju psychicznego, zaburzeniami nastroju, zaburzeniami nerwicowymi związanymi ze stresem i pod postacią somatyczną, chorobami odżywiania itd. Proces edukacji ucznia jest maksymalnie zindywidualizowany, a w uzasadnionych przypadkach indywidualny.

Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii w Zaborze

66 – 003 Zabór, ul. Zamkowa 1F

Ośrodek jest placówką turnusową, przeznaczoną maksymalnie dla 30 wychowanków. Wychowanków przyjmuje się na okres jednego półrocza, przy czym pierwszy miesiąc jest okresem próbnym. W przypadkach szczególnie uzasadnionych Zespół ds. Okresowej Oceny Wychowanków może rekomendować potrzebę przedłużenia terapii na kolejny okres.

Opieka nad dziećmi w Ośrodku jest bezpłatna, natomiast rodzic pokrywa koszty wyżywienia. Wysokość opłaty ustalona jest przez dyrektora MOS. W trudnej sytuacji materialnej rodzice (opiekunowie prawni) mogą się starać o dofinansowanie z właściwego ośrodka pomocy społecznej. W zależności od posiadanych środków w MOSie organizowane są zajęcia z języka angielskiego, fotografii, koszykówkę, zajęcia teatralne, wycieczki krajoznawcze i turystyczne.

Ośrodek podlega Urzędowi Marszałkowskiemu w Zielonej Górze, jest finansowany z budżetu państwa. Nadzór pedagogiczny nad placówką sprawuje Kuratorium Oświaty w Gorzowie Wlkp.

Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii w Przytoku

66-003 Przytok, Przytok – Przytoczki

Ośrodek mieści się na terenie ośmiohektarowego zabytkowego parku i jest prowadzony dla dzieci, które z powodu zaburzeń rozwojowych, trudności w uczeniu się i zaburzeń w funkcjonowaniu społecznym zagrożone są niedostosowaniem społecznym lub uzależnieniem i wymagają stosowania specjalnej organizacji nauki, metod pracy i wychowania oraz specjalistycznej pomocy psychoedukacyjnej.

Głównym zadaniem Ośrodka jest eliminowanie przyczyn i przejawów zaburzeń zachowania oraz przygotowanie wychowanków, w miarę możliwości, do życia zgodnego z obowiązującymi normami społecznymi, w integracji ze środowiskiem. Ośrodek zapewnia wychowankom naukę w szkole podstawowej, udział w indywidualnych lub grupowych

zajęciach specjalistycznych w zakresie terapii pedagogicznej, zajęciach psychoedukacyjnych, socjoterapeutycznych, profilaktyktyczno – wychowawczych, udział w zajęciach sportowych, turystycznych, rekreacyjnych oraz kulturalno – oświatowych.

Wojewódzki Ośrodek Terapii Uzależnień i Współuzależnienia (WOTUW)

65-044 Zielona Góra, ul. Wazów 36

W strukturze Ośrodka mieszczą się:

- poradnia terapii uzależnienia od alkoholu i współuzależnienia,
- poradnia terapii uzależnienia od substancji psychoaktywnych i współuzależnienia,
- oddział dzienny dla osób uzależnionych od alkoholu czynny w godzinach 8:00 - 15:00,
- dział organizacji szkoleń.

Do poradni mogą zgłaszać się osoby uzależnione od alkoholu, narkotyków, leków, nikotyny, hazardu, Internetu, seksu itp. Ośrodek udziela także konsultacji i wsparcia rodzinom osób uzależnionych. Leczenie jest bezpłatne.

Lubuski Ośrodek Profilaktyki i Terapii (LOPiD)

65-090 Zielona Góra, ul. Jelenia 1A

LOPiT jest specjalistyczną placówką udzielającą świadczeń w zakresie uzależnień od substancji psychoaktywnych oraz uzależnień behawioralnych, udzielającą pomocy osobom wychodzącym z nałogu i ich rodzinom. Dysponuje szeroką kadrą specjalistów z zakresu psychiatrii, psychologii oraz terapii uzależnień. Ponadto oferuje kompleksowe programy pomocy terapeutycznej.

W ofercie Ośrodka znajdują się:

- hostel dla osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych,
- poradnia uzależnień od substancji psychoaktywnych,
- poradnia uzależnień od alkoholu i współuzależnieni,
- oddział dzienny dla osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych,
- program leczenia substytucyjnego,
- terapia uzależnień behawioralnych.

Powiatowy Ośrodek Wsparcia dla Osób z Zaburzeniami Psychicznymi „Parasol”

65-040 Zielona Góra, ul. Mieszka I 2 – 4

Powiatowy ośrodek wsparcia „Parasol” skierowany do osób z niepełnosprawnością intelektualną i psychicznie chorych z terenu powiatu zielonogórskiego. W swojej misji wpisuje zadania:

- zapobieganie izolacji społecznej i bierności życiowej
- zapobieganie izolacji osób psychicznie chorych i upośledzonych umysłowo.
- integracja osób niepełnosprawnych.
- zapobieganie powstawania zjawiska „uzależnienia” od pomocy społecznej.
- poprawa jakości funkcjonowania w rodzinie i społeczeństwie.

„Parasol” jest placówką dziennego pobytu, przeznaczoną dla 35 osób z powiatu zielonogórskiego, przewlekłe psychicznie chore i z upośledzeniem umysłowym. Celem Ośrodka jest zapewnienie podopiecznym oparcia społecznego, pozwalającego im na zaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych, usamodzielnienie i integrację społeczną, rozumianą jako przywrócenie możliwości pełnienia ról społecznych. Głównymi obszarami działań ośrodka jest prewencja (profilaktyka i oświata zdrowotna), zwiększenie zaradności życiowej, poprawa funkcjonowania w życiu codziennym oraz utrwalanie wcześniej nabytych umiejętności, a także podnoszenie poziomu stymulacji w otoczeniu poprzez kontakt i integrację z grupą. Oferują zajęcia: artystyczne/ techniczne, komputerowe, gospodarstwa domowego, ruchowe, w sali doświadczania świata, edukacyjne, rekreacyjne, muzykoterapeutyczne, biblioterapeutyczne, relaksacyjne.

Ośrodek Interwencji Kryzysowej

65 – 204 Zielona Góra, ul. Piaskowa 9E

Ośrodek zapewnia pomoc dla kobiet w ciąży lub z małoletnimi dziećmi, a także dla osób bezdomnych, pokrzywdzonych przemocą w rodzinie oraz innych osób znajdujących się w sytuacji kryzysowej. Ośrodek zapewnia (w razie potrzeb) artykuły spożywcze, dostęp do środków czystości, artykułów higieny osobistej, odzieży, a także poradnictwo prawne, psychologiczne, pomoc medyczną i wsparcie duchowe.

Towarzystwo Rozwoju Rodziny

65 – 001 Zielona Góra, ul. Batorego 33, tel. (68) 320 08 94

Celem działania Towarzystwa jest zwiększanie dostępu do wiarygodnych informacji oraz wysokiej jakości usług i programów dotyczących zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu poprzez:

- poradnictwo dla młodzieży, dorosłych i par,
- pomoc dla ofiar przemocy seksualnej,

- terapię indywidualną i grupową,
- grupy wsparcia i grupy rozwojowe,
- szkolenia oraz treningi z zakresu edukacji seksualnej, HIV/AIDS/STI i inne
- organizowanie seminariów i konferencji,
- akcje profilaktyczne (np. podczas Przystanku Woodstock, Światowy Dzień AIDS, Memoriał Pamięci i Mobilizacji w walce z AIDS),
- wydawanie ulotek, materiałów edukacyjnych.

Caritas Diecezji Zielonogórsko-Gorzowskiej

65-170 Zielona Góra, ul. gen. Józefa Bema 32-34

Caritas bierze czynny udział w wielu działaniach w ciągu całego roku, dostarczając przede wszystkim materialnego wsparcia dla ludzi najbardziej potrzebujących. Do takich zadań należą między innymi:

- pomoc rodzinom pogorzalców,
- pomoc w remontach i wyposażeniu domów i mieszkań,
- pomoc w sytuacjach kryzysowych,
- pomoc w zakupie takich rzeczy, jak: meble, sprzęt AGD, garnki, firanki, karnisze, środki czystości, żywność,
- pomoc materialna w postaci materiałów budowlanych, takich jak: farby, gips, styropian, panele podłogowe, cement, drzwi wewnętrzne, lampy, okno PCV, płyty regipsowse, kabina prysznicowa, odzież.

Caritas Diecezji Zielonogórsko-Gorzowskiej prowadzi swoją działalność m.in. poprzez sieć placówek, w których jest udzielana pomoc osobom potrzebującym. Zadaniem placówek Caritas jest nie tylko stworzenie możliwości do korzystania z profesjonalnej pomocy przez osoby potrzebujące. Bardzo ważnym aspektem ich działalności jest również angażowanie społeczności lokalnych w działalność charytatywną. Odbywa się to przede wszystkim przez wolontariat oraz wsparcie materialne i duchowe. Placówki Caritas działające przy Diecezji Zielonogórsko – Gorzowskiej:

- Centrum Pomocy Migrantom i Uchodźcom,
- Centrum Wolontariatu,
- Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej w Gorzowie Wlkp.,
- Świetlicowy Oddział Przedszkolny „Słoneczko z uśmiechem”,
- stołówka dla ubogich,
- świetlica Zielony Dom
- Stacja Opieki Caritas,

- magazyny pomocy żywnościowej i rzeczowej,
- wypożyczalnie sprzętu rehabilitacyjnego,
- łazienki dla osób bezdomnych i potrzebujących.

Instytucje zajmujące się poradnictwem zawodowym

Poradnictwo zawodowe jest usługą rynku pracy, realizowaną przez powiatowe urzędy pracy i centra informacji i planowania kariery zawodowej działające w wojewódzkich urzędach pracy. Poradnictwo zawodowe polega na udzielaniu pomocy przez pracownika urzędu pracy w rozwiązywaniu problemów zawodowych osób zgłaszających się po taką pomoc do urzędu.

Pomoc może być świadczona w formie indywidualnego kontaktu pracownika urzędu z osobą potrzebującą pomocy lub za pośrednictwem łącza telefonicznego albo internetowego.

W ramach usługi poradnictwa zawodowego pracownicy urzędu prowadzą również grupowe spotkania w formie warsztatów z osobami potrzebującymi pomocy.

Poradnictwo zawodowe w powiatowych urzędach pracy oraz w centrach informacji i planowania kariery zawodowej jest realizowane dla wszystkich zainteresowanych **bezpłatnie**.

- **PUP – Powiatowy Urząd Pracy**, 65-001 Zielona Góra, ul. Henryka Sienkiewicza 9;
- **CIIPKZ – Centrum Informacji i Planowania Kariery Zawodowej**, 65-036 Zielona Góra, ul. Stanisława Wyspiańskiego 15;
- **CIS–Centrum Integracji Społecznej**, 65-175 Zielona Góra, ul. Stanisława Staszica 4;
- **OHP – Ochotnicze Hufce Pracy, Klub Pracy, Mobilne Centrum Informacji Zawodowej** 65-186 Zielona Góra, ul. Zamenhoffa 1;
- **ABK – Akademickie Biuro Karier, Uniwersytet Zielonogórski**, 65-752 Zielona Góra ul. Wojska Polskiego 69;
- **SZOK – Szkolny Ośrodek Kariery, Zespół Szkół Ekologicznych**, 65-943 Zielona Góra, ul. Francuska 25 A;
- **Poradnia Psychologiczno–Pedagogiczna**, 66–100 Sulechów, Aleja Niepodległości 15;
- **Filia Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej w Zielonej Górze** 65-057 Zielona Góra, ul. Podgórna 5;
- **BAB – Biuro Aktywizacji Bezrobotnych, Caritas Diecezji Zielonogórsko – Gorzowskiej**, 65-170 Zielona Góra, ul. Bema 32-34

5. Charakterystyka rodzinnej pieczy zastępczej

W przypadku **niemożności zapewnienia opieki i wychowania** przez rodziców biologicznych zgodnie z postanowieniem sądu dziecko umieszczane jest w rodzinnej lub instytucjonalnej formie pieczy zastępczej.

Ideą pieczy zastępczej jest **czasowe zapewnienie opieki i wychowania** dzieciom, których rodzinom sąd, drogą postanowienia, ograniczył lub pozbawił władzy rodzicielskiej.

Zgodnie z przepisami w/w ustawy rodziny zastępcze zapewniają dziecku całodobową opiekę i wychowanie, w szczególności:

- 1) traktują dziecko w sposób sprzyjający poczuciu godności i wartości osobowej;
- 2) zapewniają dostęp do przysługujących świadczeń zdrowotnych;
- 3) zapewniają kształcenie, wyrównywanie braków rozwojowych i szkoleniowych;
- 4) zaspokajają jego potrzeby emocjonalne, bytowe, rozwojowe, społeczne oraz religijne;
- 5) zapewniają ochronę przed arbitralną lub bezprawną ingerencją w życie prywatne dziecka;
- 6) umożliwiają kontakt z rodzicami i innymi osobami bliskimi, chyba że sąd postanowi inaczej.

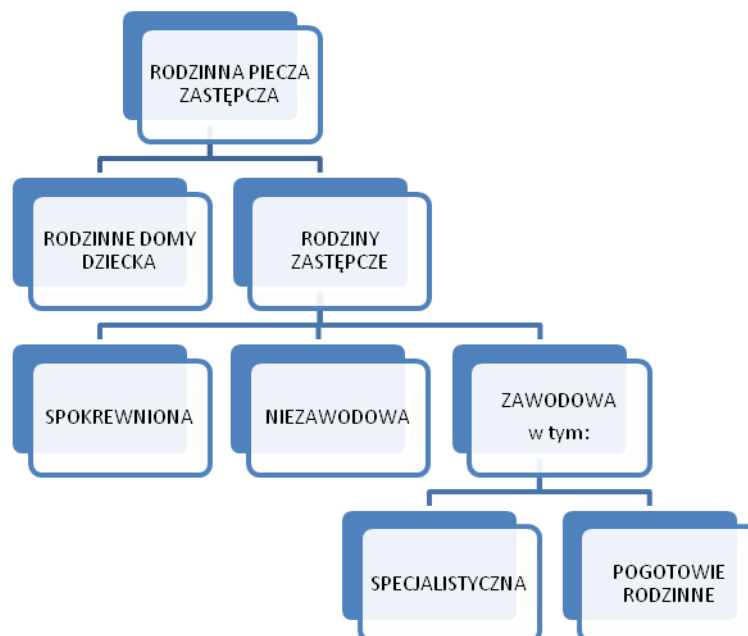
Zadaniem rodziny zastępczej jest zatem piecza bieżąca, wychowanie oraz reprezentowanie dziecka w dochodzeniu środków utrzymania. **Pieczą bieżącą** to opieka faktyczna nad dzieckiem, troska związana z oddziaływaniem na nie w trakcie codziennych czynności życiowych, racjonalnego żywienia, odzieży, kulturalnych warunków bytu, w tym też warunków do systematycznego uczęszczania do szkoły i pomocy w usamodzielnieniu się. Zadaniem rodziny zastępczej jest również ponoszenie odpowiedzialności zgodnie z kodeksem cywilnym w przypadku, kiedy dziecko wyrządzi jakieś szkody.

Dzieci umieszczane w pieczy zastępczej w rodzinach biologicznych doznawały wszelkiego rodzaju zaniedbań, były świadkami i ofiarami ze strony rodziców. Konieczne zatem jest udzielanie dzieciom i rodzinom zastępczym profesjonalnego wsparcia w dążeniu do wychodzenia z kryzysu w jakim znalazło się dziecko, przy jednoczesnej wzmożonej pracy z rodziną biologiczną w celu umożliwienia dzieciom powrotu do środowisk rodzinnych po zażegnaniu kryzysu.

Jedną z form pracy w dążeniu do powyższego celu jest dokonywanie **oceny sytuacji dziecka** w konsultacji ze specjalistami (psychologiem, pedagogiem, pracownikiem socjalnym, asystentem rodziny), z uwzględnieniem potrzeb dziecka. Na tej podstawie przygotowywany jest **Plan pomocy dziecku** opracowany przez koordynatora. Plan zakłada objęcie dzieci i ich środowisk zastępczych specjalistyczną pomocą – prawną, rodzinną, socjalną, pedagogiczną i psychologiczną. Podstawą realizacji założeń Planu stanowi

systematyczny kontakt koordynatora z rodzinami zastępczymi oraz dokonywanie ustawowo określonych ocen funkcjonowania rodzin zastępczych i dzieci umieszczonych w pieczy.

Ustawa z wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej określa podstawowe formy pieczy zastępczej, dzieląc ją na rodzinną i instytucjonalną. Poniższy schemat prezentuje wprowadzony w 2012 roku podział rodzinnej pieczy zastępczej.

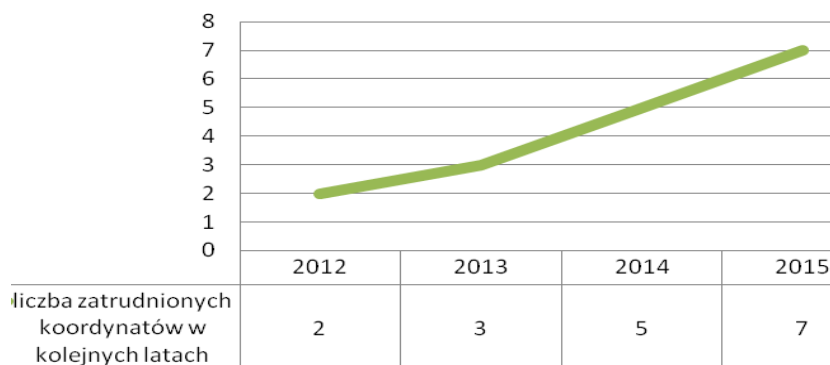

Rys.4.1. Formy rodzinnej pieczy zastępczej

6. Diagnoza pieczy zastępczej oraz jej usamodzielnianych wychowanków na terenie powiatu zielonogórskiego za lata 2013 – 2015.

Starosta Zielonogórski wyznaczył zarządzeniem Nr 78/2011 z dnia 28 grudnia 2011 wyznaczyło Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie na organizatora rodzinnej pieczy zastępczej. Zgodnie z regulaminem organizacyjnym Centrum utworzyło **Zespół ds. Pieczy Zastępczej**.

Na mocy ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, opiekę nad rodzinami zastępczymi przejęli koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej. Są oni zatrudnieni w ramach wspomnianego zespołu ds. pieczy zastępczej. Zgodnie z nowelizacją w/w ustawy *koordynator rodzinnej pieczy zastępczej nie może mieć pod opieką łącznie więcej niż 15 rodzin zastępczych lub rodzinnych domów dziecka* (art.77 pkt.4). Zmiana wprowadzona do ustawy spowodowała zwiększenie liczby zatrudnionych koordynatorów w tut. Centrum. **Rys. 6.1.** pokazuje systematyczny wzrost liczby zatrudnionych koordynatorów w kolejnych latach.

Rys.6.1. Liczba zatrudnionych koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2012 -2015.

Poza systematycznym wspieraniem rodzin w ramach pracy koordynatorów, powołany Zespół realizuje **szkolenia kwalifikacyjne dla kandydatów na rodziny zastępcze**. Szkolenia te prowadzone są przez wykwalifikowanych trenerów zatrudnionych w tut. Centrum, którzy realizują z kandydatami **Program PRIDE – Rodzinna Opieka Zastępcza**, zatwierdzony przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej. Ukończenie cyklu szkoleniowego uprawnia uczestników do ubiegania się o uzyskanie kwalifikacji do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej lub niezawodowej. Ostateczną decyzję o przyznaniu kwalifikacji podejmuje komisja kwalifikacyjna składająca się z trenerów, psychologa i przedstawiciela Organizatora Rodzinnej Pieczy Zastępczej. Szkolenia dla kandydatów na rodziny zastępcze prowadzone są w miarę zapotrzebowania, najczęściej raz do roku.

Rodziny zastępcze z terenu powiatu zielonogórskiego objęte są **wsparciem specjalistów zatrudnionych przy tut. Centrum**. Pedagog, psycholog oraz prawnik prowadzą systematyczne spotkania z rodzinami (zarówno z rodzicami zastępczymi, jak i dziećmi) oraz udzielają wsparcia w razie zgłaszanego zapotrzebowania. Psycholog i pedagog uczestniczą w procedurze kwalifikacyjnej przyszłych rodzin zastępczych oraz w spotkaniach zespołów do spraw oceny sytuacji dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej, jak także współtworzą plany pomocy dziecku.

Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, do zadań organizatora pieczy należy troska o podnoszenie kwalifikacji i kompetencji rodzin zastępczych. W latach 2013 – 2015 zespół ds. pieczy tut. Centrum organizował **szkolenia dla funkcjonujących rodzin zastępczych**:

- szkolenie z wykorzystaniem elementów programu PRIDE, które miało na celu uporządkowanie własnych doświadczeń, uzupełnienie wiadomości i umiejętności w zakresie pracy z dzieckiem w rodzinie zastępczej;
- cykl szkoleń w ramach zadania „Organizowanie i prowadzenie poradnictwa specjalistycznego, w tym rodzinnego dla rodzin naturalnych i zastępczych oraz terapii

rodzinnej”; do prowadzenia szkoleń zostali zaproszeni specjaliści: pedagog, psycholog oraz lekarz pediatra; wśród tematów szkoleń znalazły się m. in.: potrzeby oraz opieka nad dzieckiem niepełnosprawnym, kryzysy w rodzinie zastępczej, usamodzielnianie się wychowanków, przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu rodzin zastępczych;

- szkolenie dla zawodowych rodzin zastępczych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego w zakresie potrzeb dzieci w pogotowiu opiekuńczym i możliwości ich zaspokajania oraz procedur współpracy z ośrodkiem adopcyjnym.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie im. Jana Pawła II w 2013 roku zakończyło realizację rozpoczętego w 2008 roku projektu systemowego pn. *Działania na rzecz integracji społecznej mieszkańców powiatu zielonogórskiego*. W ramach tego projektu, rodziny zastępcze miały okazję skorzystać z cyklu szkoleń podnoszących ich umiejętności i kwalifikacje. Tematyka szkoleń obejmowała m.in. przemoc – jej rodzaje oraz metody przeciwdziałania, akceptacja własnej sytuacji rodzinnej przez dziecko pozostające w pieczy zastępczej, podtrzymywanie relacji z rodziną biologiczną.

W ramach działań o charakterze środowiskowym, zorganizowano spotkania: w Muzeum Etnograficznym w Ochli, w Droszkowie na terenie gospodarstwa agroturystycznego oraz w Szkole Tańca Gracja w Zielonej Górze. Podczas spotkań odbyły się warsztaty, których celem była **integracja rodziców zastępczych** przez umożliwienie dzielenia się doświadczeniem. Równolegle z zajęciami dla rodziców, prowadzone były zajęcia integracyjne dla dzieci i młodzieży.

Od 1 kwietnia 2014 roku do 31 marca 2015 tut. Centrum zrealizowało projekt systemowy pn. *Aktywna integracja moją szansą*. Projekt jest dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. W projekcie tym wzięło udział 40 osób w tym m.in.: 18 rodziców zastępczych, 2 młode osoby przebywające w rodzinach zastępczych oraz 4 osoby usamodzielniane z różnych form pieczy zastępczej.

W ramach projektu odbyły się dwa **wyjazdy integracyjno – szkoleniowe**, z czego jeden przeznaczony był dla rodzin zastępczych oraz osób z ich otoczenia. Wyjazd odbył się w terminie 18 – 20 lipca 2014 r. w Lubniewicach, w Centrum Wypoczynkowo – Rekreacyjnym Stilon. Wzięły w nim udział 43 osoby: 22 uczestników projektu (16 rodziców zastępczych, 4 osoby usamodzielniane, 2 osoby przebywające w pieczy zastępczej) oraz 21 osób z otoczenia rodzin (współmałżonkowie rodzin zastępczych, dzieci przysposobione i biologiczne). Podczas wyjazdu zrealizowano warsztaty dla rodziców zastępczych i ich małżonków pt. *Społeczne i wychowawcze zaangażowanie rodzin zastępczych* oraz dla młodzieży od 15 r.ż. *Poszukiwanie wsparcia w sytuacjach trudnych*.

Poza bezpośrednim wspieraniem rodzin zastępczych, pracownicy zespołu ds. pieczy tutaj. Centrum podjęli **współpracę ze szkołami podstawowymi oraz gimnazjalnymi** na terenie powiatu (łącznie **22 placówki oświatowe**). Kierownik w/w zespołu oraz pedagog brali udział w radach pedagogicznych, podczas których przekazywali wiedzę dotyczącą specyficznych potrzeb dziecka przebywającego w pieczy zastępczej oraz trudności, jakie mogą występować w pracy z takim dzieckiem. W ramach współpracy odbyły się także **4 spotkania w czterech szkołach** na terenie powiatu zielonogórskiego i Zielonej Góry, do których uczęszczały dzieci wychowujące się w rodzinach zastępczych. Celem tych spotkań było promowanie idei rodzicielstwa zastępczego. Odbyły się one w : Szkole Podstawowej im. Janusza Korczaka w Nowogrodzie Bobrzańskim, Publicznym Gimnazjum im. Henryka Brodatego w Nowogrodzie Bobrzańskim, Szkole Podstawowej nr 7 im. Mikołaja Kopernika w Zielonej Górze i Zespole Szkół Plastycznych w Zielonej Górze.

Współpraca z Lubuskim Kuratorium Oświaty w Gorzowie Wlkp. umożliwiła udział dzieci z powiatu zielonogórskiego w wycieczkach letnich. W 2013 roku dzieci odwiedziły Kąty Rybackie, w 2014 roku zorganizowano wyjazd do Mierzyna – Ustronie oraz Wisły, a w 2015 roku do Poronina. Każdy wyjazd dzieci trwał 14 dni. **Tab. 6.1.** prezentuje liczbę dzieci wychowujących się w pieczy zastępczej, które korzystały z wyżej wymienionych kolonii. Z danych wynika, że wyjazdy te cieszą się niesłabnącą popularnością, a liczba ich uczestników systematycznie wzrasta.

Rok	Liczba dzieci, które wzięły udział w wycieczkach
2013	32
2014	34
2015	37

Tab.6.1. Liczba wychowanków pieczy zastępczej uczestniczących w wycieczkach zorganizowanych

Ponadto, tutaj. Centrum podjęło **współpracę z organizacjami pozarządowymi** działającymi w obszarze pomocy dziecku i rodzinie, w tym: z: Lubuskim Stowarzyszeniem na Rzecz Kobiet BABA w Zielonej Górze, Towarzystwem Rozwoju Rodziny, Terenowym Komitetem Ochrony Praw Dziecka, SOS Ośrodkiem Wsparcia Rodzin, Fundacją Wzajemnej Pomocy ARKA. Wymiana informacji pomiędzy tutaj. Centrum a w/w organizacjami, informowanie o działalności i świadczonej pomocy, udostępnianie broszur, wizytówek i pozostawanie w stałym kontakcie **wspiera działania w zakresie interwencji kryzysowej oraz pomocy dzieciom i ich rodzicom biologicznym.**

W 2014 roku tutaj. Centrum prowadziło **doradztwo w celu poprawy współpracy pracowników ośrodków pomocy społecznej z zespołem ds. pieczy zastępczej.** Spotkania

z przedstawicielami ośrodków miały na celu uświadomienie konieczności udziału w zespołach ds. oceny sytuacji dziecka oraz konieczności współpracy z rodzicami biologicznymi, zmierzającej do podtrzymania więzi z dziećmi pozostającymi w pieczy, a w dalszej perspektywie – umożliwienia dzieciom powrotu do rodziny biologicznej.

W ramach **propagowania rodzicielstwa zastępczego**, tut. Centrum przygotowało ulotki, kalendarze, plakaty oraz inne gadżety, które zostały wykorzystane **podczas trzech festynów** – w Klenicy, Kargowej oraz na zielonogórskim deptaku. Ponadto, materiały promocyjne były wykorzystywane podczas festynów dożynkowych w poszczególnych gminach i innych imprezach organizowanych na terenie powiatu; zostały także przekazane do ośrodków pomocy społecznej.

Ponadto, we współpracy ze Stowarzyszeniem „Damy Radę”, tut. Centrum zorganizowało cykl dni otwartych, które odbyły się w siedzibie Centrum w dniach 14 maja, 18 czerwca, 17 września, 19 listopada oraz 10 grudnia 2015 r. W trakcie dni otwartych pracownicy zespołu ds. pieczy udzielali informacji o rodzicielstwie zastępczym i wspieraniu rodziny, pomocy dla osób z niepełnosprawnością, pomocy środowiskowej i instytucjonalnej, pomocy dla ofiar przemocy oraz programach dla sprawców przemocy.

Centrum posiada także własną **stronę internetową**, na której zamieszczane są bieżące informacje dotyczące funkcjonowania Centrum, naborów oraz szkoleń dla rodzin zastępczych, realizowanych projektach, możliwych formach uzyskania wsparcia. W siedzibie Centrum prowadzona jest także gazetka informacyjna, aktualizowana o informacje z bieżących działań.

Wspieranie rodzin zastępczych i ich wychowanków oraz promowanie idei rodzicielstwa zastępczego stanowią trzy z czterech podstawowych obszarów działań, wokół których koncentrują się wysiłki pracowników zespołu ds. pieczy zastępczej tut. Centrum. Czwartym obszarem jest **troska o jakość świadczonych usług**, bez czego nie byłyby możliwe skuteczne i efektywne działania zespołu. Pracownicy tut. Centrum systematycznie **podnoszą swoje kwalifikacje** przez udział w szkoleniach, seminariach, konferencjach czy forach dotyczących obszarów pomocy społecznej. W latach 2013 – 2015 pracownicy tut. Centrum doskonalili swoje umiejętności oraz poszerzali kompetencje przez udział w następujących szkoleniach, obejmujących zagadnienia związane z pieczą zastępczą:

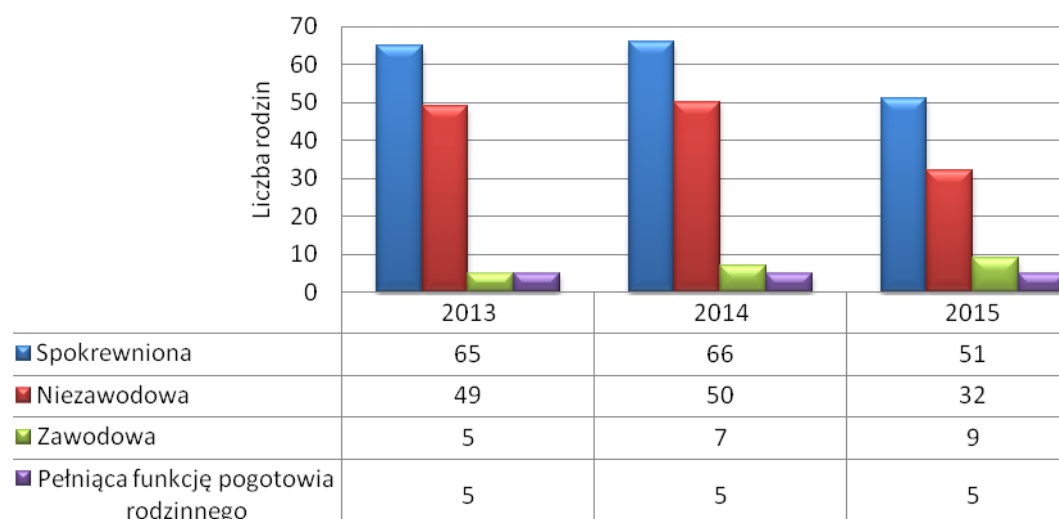
- Powiatowa sieć współpracy instytucji wsparcia – wykorzystanie narzędzi ekonomii społecznej w aktywizacji społecznej i zawodowej osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- Koordynator rodzinnej pieczy zastępczej;
- Znaczenie wsparcia rodzicielstwa zastępczego;

- Decyzje wydawane przez jednostki organizacyjne pieczy zastępczej – problemy orzecznicze;
- Ścieżka reintegracji;
- Lokalny system wsparcia rodzin;
- VI Festiwal Pomocna Dłoń – motywowanie do zmiany;
- Rodzinna piecza zastępcza;
- Program PRIDE – rodzinna opieka zastępcza oraz PRIDE – adopcja;
- Odpłatność rodziny biologicznej i osoby pełnoletniej w pieczy zastępczej oraz niezależnie pobrane świadczenia – zasady postępowania;
- Kod zachowań – czyli jak rozumieć bardzo trudne zachowania dzieci w szkole i przedszkolu, i jak tym dzieciom pomagać?

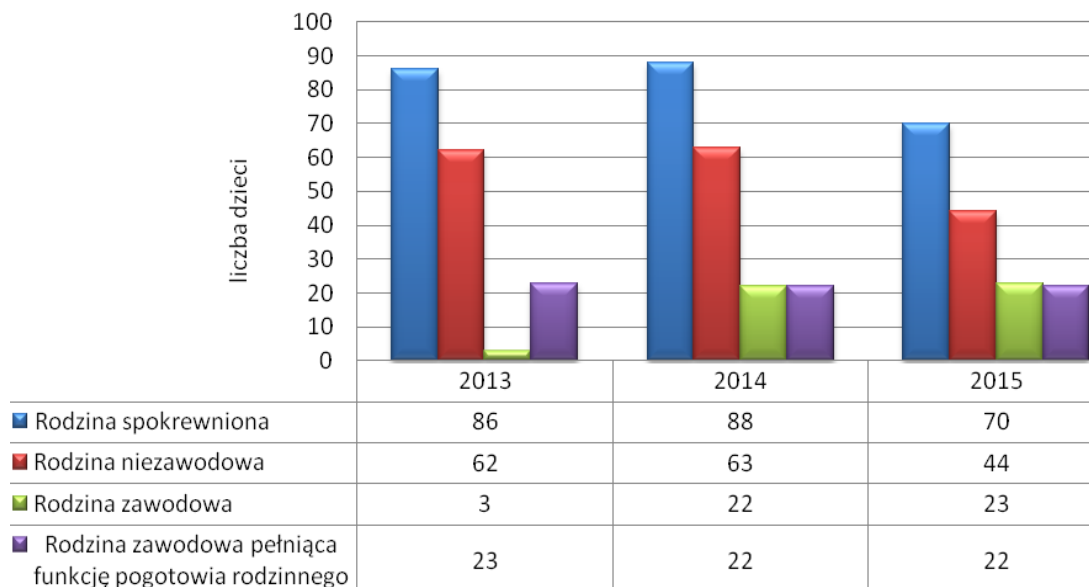
6.1. Charakterystyka rodzinnej pieczy zastępczej

Najbardziej pożądaną formą pieczy zastępczej jest forma rodzinna z uwagi na możliwość stworzenia warunków opieki i wychowania najbardziej zbliżonych do rodziny naturalnej. Piecza rodzinna sprawowana jest w formie:

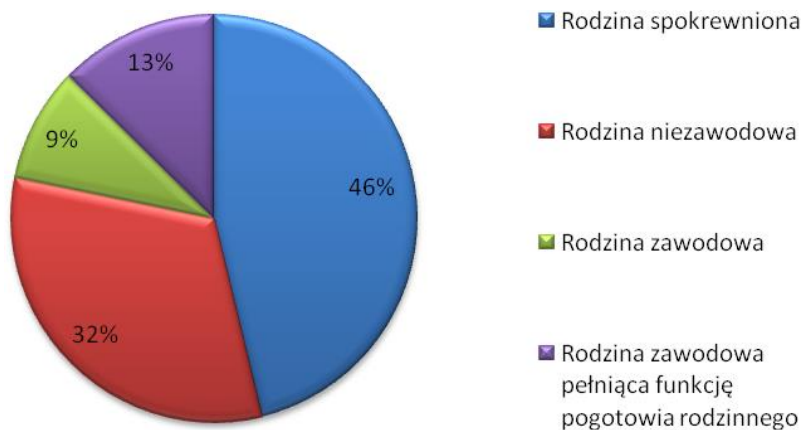
- rodziny zastępczej (spokrewnionej, niezawodowej, zawodowej, w tym specjalistycznej i pełniącej funkcję pogotowia rodzinnego),
- rodzinnego domu dziecka.

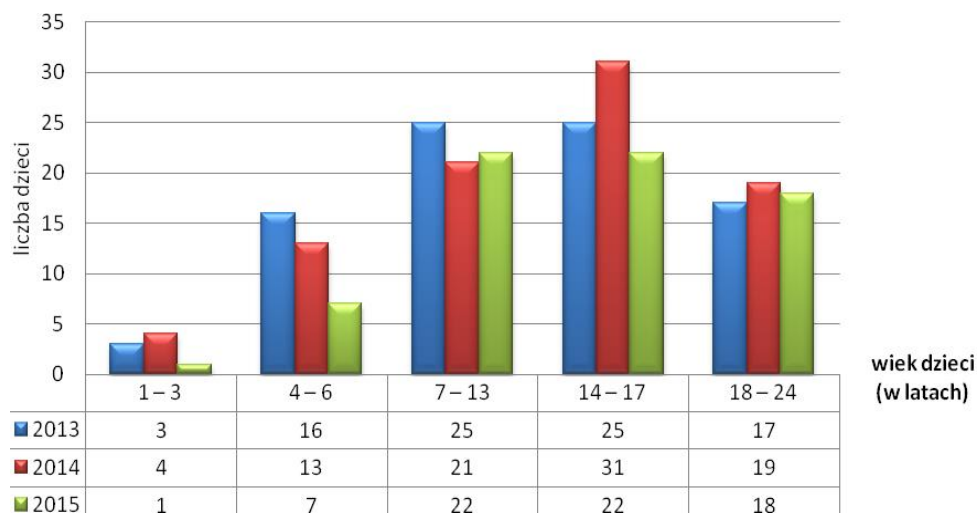
Rys. 6.2. Liczba rodzin zastępczych w latach 2013 – 2015 z uwzględnieniem typu rodziny

Rys.6.3. Liczba dzieci w pieczy zastępczej z uwzględnieniem typu rodziny.

Rys.6.4. Rozkład procentowy dzieci w poszczególnych typach rodzinnej pieczy zastępczej.

Rys. 6.5. Liczba dzieci w pieczy zastępczej w latach 2013 – 2015 z uwzględnieniem wieku.

Z powyższych zestawień wynika, że liczba rodzin zastępczych w powiecie zielonogórskim oraz liczba dzieci pozostających w pieczy zastępczej zmniejszyła się. Stan ten wynika ze **zmiany granic administracyjnych powiatu zielonogórskiego** w wyniku połączenia gminy Zielona Góra z Miastem. Z dniem 1 stycznia 2015 **20 rodzin zastępczych** (spokrewnionych i niezawodowych) zostało przekazanych pod opiekę Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zielonej Górze.

Jednocześnie tutaj Centrum systematycznie **zwiększa liczbę rodzin zawodowych**, odpowiednio przeszkolonych, które dają gwarancję profesjonalizmu i oczekiwanego standardu opieki nad małoletnimi dziećmi.

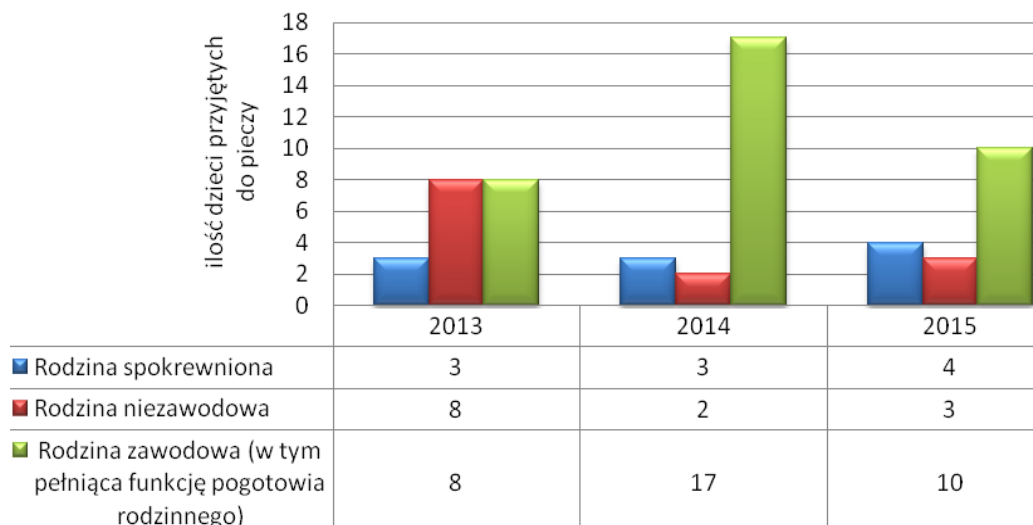
Niewątpliwą słabością systemu pieczy zastępczej w powiecie zielonogórskim jest **brak rodzin zastępczych zawodowych specjalistycznych**. Kompetencje posiadane przez takie rodziny mogłyby istotnie wspomóc opiekę nad dziećmi o szczególnych potrzebach wychowawczych.

Przedstawione dane wskazują, że najliczniejszą grupę rodzin zastępczych stanowią **rodziny spokrewnione**. W latach 2013 – 2015 wychowywało się w nich **46% dzieci** w rodzinnej pieczy zastępczej. Warto zaznaczyć, że odsetek ten – w stosunku do analizy z lat 2009 – 2012 – **wzrósł o 4%**. Niezależnie od zalet, jakie posiada opieka osób spokrewnionych, należy zaznaczyć, że część z nich **nie wywiązuje się poprawnie ze spoczywających na nich zadań**. Dzieci wychowujące się w rodzinach zastępczych spokrewnionych często w dalszym ciągu podlegają niewłaściwym wpływom środowiskowym.

Rodzina oddziałuje na socjalizację dziecka poprzez warunki bytowe, status społeczny, sposób życia, zainteresowania członków rodzin, obyczaje i stabilność. Zaawansowany wiek rodziców zastępczych może być jedną z przyczyn zwiększającej się dysfunkcjonalności rodziny. Wraz z wiekiem zmniejsza się sprawność fizyczna i zdolności zarobkowe opiekunów, a także zwiększa się tzw. różnica pokoleniowa, która nie sprzyja trwałym i mocnym więziom między rodzicami zastępczymi a wychowankiem.

Najliczniejszą grupą w pieczy są dzieci w wieku 14 – 17 lat, a najmniej liczną – dzieci do lat trzech. Uzasadnieniem dla małej liczby najmłodszych dzieci stanowi tendencja do kwalifikowania ich do przysposabiania. Rzadkością jest natomiast przysposabianie starszych dzieci, dlatego środowisko pieczy zastępczej, do którego trafiają, stanowi najczęściej to, w którym pozostają do czasu usamodzielnienia.

Pomimo zmniejszenia ilości rodzin przynależnych do powiatu zielonogórskiego zauważalny jest napływ dzieci do rodzinnej pieczy zastępczej, co ukazują poniższe zestawienia.

Rys. 6.6. Napływ dzieci do pieczy zastępczej w latach 2013 – 2015 z uwzględnieniem typu rodzin zastępczych.

Z **Rys. 6.6.** wynika, że najwięcej dzieci przyjęły rodziny zawodowe, w tym te o charakterze pogotowia rodzinnego. Najwięcej dzieci przyjęły one w 2014 roku – w tym czasie, w porównaniu z pozostałymi latami, do pieczy zostało przyjętych najwięcej dzieci.

Miesiąc Rok	Buchalów (dom jednorodzinny)			Słone (dom jednorodzinny)			Krężoły (dom jednorodzinny)			Kargowa (mieszkanie w bloku)			Sulechów (mieszkanie w bloku)		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015
Styczeń	3	1	6	5	4	3	5	4	3	4	2	2	3	3	3
Luty	4	1	6	7	4	3	5	4	3	4	2	2	3	3	4
Marzec	7	5	6	5	3	3	4	3	3	4	3	4	3	3	3
Kwiecień	7	5	6	4	4	3	4	3	3	4	3	4	3	3	3
Maj	7	5	6	5	2	3	4	3	5	4	3	4	3	3	3
Czerwiec	5	4	6	5	2	4	4	3	5	6	3	4	3	2	3
Lipiec	4	4	6	5	3	4	4	3	5	4	3	4	3	2	3
Sierpień	3	4	4	4	3	4	2	4	4	4	3	4	3	2	3
Wrzesień	4	4	6	4	3	4	3	4	3	4	3	4	3	3	3
Październik	6	6	4	4	3	4	5	3	4	4	3	4	2	3	3
Listopad	3	6	4	4	3	4	4	3	4	4	1	4	2	3	2
Grudzień	6	6	3	4	4	4	4	3	2	2	1	4	3	3	2

Tab.6.2. Ilość dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych zawodowych o charakterze pogotowia rodzinnego w latach 2013 – 2015 z uwzględnieniem poszczególnych miesięcy.

Zgodnie z ustawą w rodzinach zastępczych zawodowych o charakterze pogotowia rodzinnego może przebywać w tym samym czasie troje dzieci. Jak wynika z powyższej tabeli, od 2013r. do chwili obecnej liczba dzieci umieszczana w rodzinach zastępczych o charakterze pogotowia rodzinnego jest często większa. Oznacza to dużą potrzebę tworzenia zawodowych rodzin zastępczych o tym charakterze. W roku 2013 jedna rodzina zawodowa o charakterze pogotowia rodzinnego została rozwiązana.

Rok / Kategoria	2013	2014	2015
świadczenia dla rodzin zastępczych - w tym wynagrodzenia dla rodzin zastępczych zawodowych	2 304 367	2 212 867	2 380 597

Tab.6.3. Wysokość świadczeń (zł) dla rodzin zastępczych z terenu powiatu zielonogórskiego.

W Tab.6.3. przedstawiono podsumowane wydatki na świadczenia dla rodzin zastępczych. Najwięcej środków przeznaczono na świadczenia dla rodzin zastępczych w 2015 roku.

6.2. Charakterystyka instytucjonalnej pieczy zastępczej

Instytucjonalną pieczę zastępczą, zgodnie z art. 93 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej tworzą:

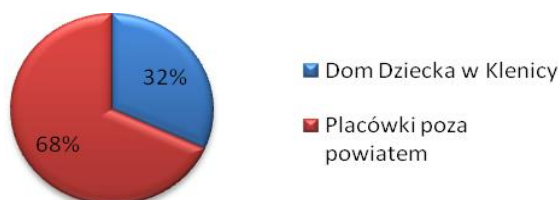
- placówki opiekuńczo – wychowawcze,
- regionalne placówki opiekuńczo – wychowawcze,
- interwencyjne ośrodki preadopcyjne.

Na terenie powiatu zielonogórskiego działa **Dom Dziecka w Klenicy** prowadzony przez Zgromadzenie Sióstr Maryi Niepokalanej Prowincja Polska na zlecenie Powiatu Zielonogórskiego. Dom przeznaczony jest dla 20 dzieci. Pierwsza umowa o realizację zadania z zakresu pomocy społecznej została zawarta w dniu 31 sierpnia 2009r. w Zielonej Górze pomiędzy Powiatem Zielonogórskim a Zgromadzeniem Sióstr Maryi Niepokalanej Prowincja Wrocławska (obecnie Polska).

	Dom Dziecka w Klenicy	Placówki poza powiatem	Dzieci razem
2013	21	54	75
2014	19	44	63
2015	20*	31	51
Dzieci razem	60	129	189

* w tym pięcioro dzieci z terenu Miasta Zielona Góra (od 1.01.2015); koszty pobytu dzieci w Placówce są regulowane zgodnie z porozumieniem z Miastem Zielona Góra

Tab. 6.4. Liczba dzieci umieszczonych w pieczy instytucjonalnej w latach 2013 – 2015.

Rys. 6.6. Rozkład procentowy dzieci umieszczonych w pieczy instytucjonalnej.

Gmina pochodzenia dziecka	Dom Dziecka w Klenicy (na terenie powiatu)			Placówki opiekuńczo - wychowawcze poza terenem powiatu		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015
Babimost	0	1	1	0	1	0
Bojadła	0	0	0	4	4	3
Czerwieńsk	5	3	3	12	5	8
Kargowa	1	4	3	1	1	0
Nowogród Bobrzański	2	2	1	3	4	3
Sulechów	3	3	7	9	10	9
Świdnica	3	1	0	7	9	2
Trzebiechów	1	0	0	3	0	0
Zabór	0	0	0	3	3	6
Zielona Góra	6	5	5	12	7	0
Dzieci razem	21	19	20	54	44	30

Tab.6.5. Liczba dzieci umieszczonych w placówkach opiekuńczo – wychowawczych z uwzględnieniem gminy pochodzenia.

Placówki opiekuńczo wychowawcze, w których przebywa najwięcej dzieci z terenu powiatu zielonogórskiego to:

- Zespół Placówek Opieki i Wychowania w Kazimierzy Wielkiej (pow. kazimierski),
- Centrum Administracyjne do Obsługi Placówek Socjalizacyjnych w Miechowie (pow. miechowski),
- Dom Dziecka „Droga” w Wolsztynie (pow. wolsztyński),
- Placówka Opiekuńczo – Wychowawcza „Mały Dworek” w Łaszczynie (pow. rawicki),
- Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza Zgromadzenia Sióstr Kanoniczek Ducha Świętego im. bł. Gwidona z Montpellier „Dom Ojca Gwidona” (pow. buski).

Z powyższej tabeli wynika, że aż **68% dzieci** z terenu powiatu zielonogórskiego zostało umieszczonych w pieczy zastępczej **poza powiatem**. Podstawowym powodem skierowania dzieci do placówek spoza terenu powiatu był **brak miejsc** Domu Dziecka w Klenicy. Świadczy to o **dużej potrzebie tworzenia nowych placówek opiekuńczo – wychowawczych oraz rodzin zastępczych zawodowych**. Dzieci umieszczane poza powiatem mają **utrudnione kontakty** z rodziną pochodzenia, co w konsekwencji może prowadzić nawet do **zerwania więzi**. Co więcej, w takiej sytuacji nie ma możliwości prowadzenia pracy z rodziną biologiczną w celu umożliwienia powrotu dziecka.

Placówka / Rok	2013	2014	2015
utrzymanie wychowanków w placówce opiekuńczo - wychowawczej	696 000, 00 zł	696 000, 00 zł	558 000, 00 zł
utrzymanie wychowanków w placówkach opiekuńczo - wychowawczych poza terenem powiatu	2 167 496,00 zł	1 916 339,00 zł	1 819 736, 00 zł

Tab.6.6. Koszty utrzymania wychowanków instytucjonalnej pieczy zastępczej z uwzględnieniem położenia placówki.

Biorąc pod uwagę powyższe argumenty, Zarząd Powiatu Zielonogórskiego wraz z tut. Centrum rozpoczęli aktywne działania, zmierzające do **powstania kolejnej placówki opiekuńczo – wychowawczej na terenie powiatu**. Zaawansowanie prac pozwala przewidywać, że placówka **może zostać otwarta w ciągu najbliższych lat**. Obecnie trwają prace nad uszczegółowieniem kosztów, które Powiat Zielonogórski będzie musiał ponieść w związku z powołaniem nowej placówki. .

6.3. Usamodzielnianie wychowanków pieczy zastępczej

Usamodzielnienie to długotrwały proces, który wymaga widzenia osoby usamodzielniającej się w szerokim spektrum jej potrzeb i sytuacji życiowej. Wielu wychowanków ma problemy związane z wychowywaniem się poza rodziną. Są to przede wszystkim problemy emocjonalne, trudności z nawiązywaniem relacji i podtrzymywaniem więzi. Decyzje wychowanków co do wyboru poziomu i kierunku kształcenia, często są podejmowane bez uwzględnienia ich własnych predyspozycji, zainteresowań oraz sytuacji na rynku pracy. Potrzebne są działania przyczyniające się do rozwoju kompetencji społecznych, odkrywania własnego potencjału, zainteresowań i podejmowanie działań w kierunku ich rozwijania. Ważne wydaje się również udzielanie wsparcia w zakresie wiedzy o rynku pracy, edukacji o zawodach, zdobyciu pierwszych doświadczeń zawodowych. Nie mniej istotna jest pomoc w uzyskaniu stabilizacji mieszkaniowej.

Osobie opuszczającej, po osiągnięciu pełnoletności, rodzinę zastępczą, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą lub regionalną placówkę opiekuńczo-terapeutyczną, czyli „osobie usamodzielnianej”, przyznaje się pomoc pieniężną na:

- kontynuowanie nauki,
- usamodzielnienie,
- zagospodarowanie,

Udziela się pomocy w uzyskaniu:

- odpowiednich warunków mieszkaniowych,
- zatrudnienia .

Warunkiem przyznania pomocy na kontynuowanie nauki i na usamodzielnienie jest złożenie wniosku oraz posiadanie zatwierdzonego indywidualnego programu usamodzielnienia.

Indywidualny program usamodzielnienia jest opracowywany przez osobę usamodzielnianą wspólnie z opiekunem usamodzielnienia (w tym także koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej) co najmniej **na miesiąc przed** osiągnięciem przez osobę usamodzielnianą pełnoletności, a następnie jest zatwierdzany przez kierownika powiatowego centrum pomocy rodzinie.

Pomoc na kontynuowanie nauki przyznaje się osobie usamodzielnianej, jeżeli kontynuuje naukę:

- w szkole;
- w zakładzie kształcenia nauczycieli;
- na uczelni;
- na kursach, jeśli ich ukończenie jest zgodne z indywidualnym programem usamodzielnienia;

- u pracodawcy w celu przygotowania zawodowego.

Pomoc na kontynuację nauki przyznaje się na czas nauki, nie dłużej jednak niż do ukończenia przez osobę usamodzielnianą **25. roku życia**.

Pomoc przysługuje w czasie trwania odpowiednio roku szkolnego, roku akademickiego, kursu albo przygotowania zawodowego i wynosi **500 zł miesięcznie**.

Wysokość **pomocy na usamodzielnienie** jest określona ustawowo² i wynosi:

- w przypadku osoby usamodzielnianej opuszczającej rodzinę zastępczą spokrewnioną — nie mniej niż 3300 zł,
- w przypadku osoby usamodzielnianej opuszczającej rodzinę zastępczą niezawodową, rodzinę zastępczą zawodową, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą lub regionalną placówkę opiekuńczo-wychowawczą:
 - nie mniej niż 6600 zł — jeżeli przebywała w pieczy zastępczej przez okres powyżej 3 lat,
 - nie mniej niż 3300 zł — jeżeli przebywała w pieczy zastępczej przez okres od 2 do 3 lat,
 - nie mniej niż 1650 zł — jeżeli przebywała w pieczy zastępczej przez okres poniżej 2 lat, nie krócej jednak niż przez okres roku.

Pomoc na zagospodarowanie jest wypłacana jednorazowo, nie później niż do ukończenia przez osobę usamodzielnianą **26. roku życia**, w wysokości nie niższej niż 1500 zł, a w przypadku osoby legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym albo znacznym stopniu niepełnosprawności w wysokości nie niższej niż 3000 zł. Pomoc na zagospodarowanie może być przyznana w formie rzeczowej.

Rodzaj pieczy	Rodzaj świadczenia*	2013	2014	2015
rodzina zastępcza	na usamodzielnienie	6	6	3
	na kontynuowanie nauki	41	37	37
	na zagospodarowanie (w formie rzeczowej)	2	1	3
placówki opiekuńczo - wychowawcze	na usamodzielnienie	5	6	8
	na kontynuowanie nauki	15	19	12
	na zagospodarowanie (w formie rzeczowej)	3	1	4

² Ustawa z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, (t.j. Dz. U. z 2016r. poz. 575)

młodzieżowe ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii, zakłady poprawcze, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży	na usamodzielnienie	0	1	0
	na kontynuowanie nauki	7	8	1
	na zagospodarowanie (w formie rzeczowej)	1	1	0

* wszystkie osoby zostały objęte pomocą w ramach realizowanych indywidualnych programów usamodzielniania

Tab.6.8. Ilość osób, którym przyznano świadczenia w latach 2013 – 2015 z uwzględnieniem rodzaju pieczy.

Rodzaj świadczenia	wychowankowie rodzin zastępczych			wychowankowie pieczy instytucjonalnej			OGÓŁEM na rodzaj świadczenia
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	
pomoc na usamodzielnienie	28 011	29 011	16 482	18 838	47 313	39 469	179 124
pomoc na kontynuowanie nauki	183 203	180 232	137 737	86 210	105 331	46 124	738 837
pomoc na zagospodarowanie	11 380	4 940	147 85	19 289	9 588	12 882	58 079
OGÓŁEM w roku	222 594	214 183	154 219	124 337	162 232	98 475	976 040

Tab.6.9 .Wysokość pomocy finansowej (zł) dla osób usamodzielnianych z uwzględnieniem „pochodzenia” wychowanka.

Z powyższych zestawień wynika, że najwięcej środków na pomoc dla usamodzielniających się wychowanków pieczy, tut. Centrum przekazało w 2014 roku – była to kwota 376 415 zł. Co roku, najwięcej środków kierowanych jest na pomoc na kontynuowanie nauki. Najwięcej pieniędzy przekazano na ten cel dla usamodzielniających się z rodzin zastępczych w 2013 roku. Pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej udzielana jest najczęściej w przypadku, gdy osoba ubiegająca się o nie dysponuje własnym (nie wynajmowanym) lokalem mieszkalnym. Jest to warunek trudny do spełnienia, między innymi z uwagi na ograniczoną liczbę dostępnych mieszkań socjalnych. Z tej przyczyny, z pomocy na zagospodarowanie skorzystało w ciągu trzech lat zaledwie 9 osób, w porównaniu z 127 osobami, które otrzymały pomoc finansową na kontynuowanie nauki i 24 osobami objętymi pomocą na usamodzielnienie. Łącznie na pomoc dla usamodzielnianych w latach 2013 – 2015 tut. Centrum przeznaczyło 976 040 złotych.

Poza wsparciem finansowym osób usamodzielniających się, tut. Centrum podejmuje działania mające na celu ułatwienie startu w dorosłość. W ramach tych działań Centrum podjęło współpracę z Ochotniczymi Hufcami Pracy w Zielonej Górze. Porozumienie zawarte pomiędzy tymi jednostkami umożliwiło świadczenie bezpłatnych usług dla osób w wieku 15 – 25 w zakresie doradztwa zawodowego. Poradnictwo było świadczone zarówno w formie indywidualnej, jak i grupowej.

W 2013 roku w tut. Centrum realizowano projekt pd. *Działania na rzecz integracji społecznej mieszkańców powiatu zielonogórskiego*. W ramach tego projektu osoby usamodzielniane skorzystały z warsztatu pt. *Proces usamodzielniania i co dalej*.

W ramach wspomnianego wyżej projektu systemowego pd. *Aktywna integracja moją szansą*, realizowany od 1 kwietnia 2014 do 31 marca 2015, cztery osoby usamodzielniane oraz dwie młodsze pozostające w pieczy i przygotowujące się do usamodzielniania skorzystały zarówno z wyjazdu integracyjno – szkoleniowego do Lubniewic, jak także poradnictwa zawodowego i kursów zawodowych.

Pomocą dla osób usamodzielniających się służą specjaliści zatrudnieni w tut. Centrum – psycholog, pedagog, prawnik i pracownik socjalny – udzielając informacji o prawach i uprawnieniach oraz wsparcia w procesie usamodzielniania. Informacje o dostępnych formach pomocy i realizowanych projektach, z których skorzystać mogą osoby usamodzielniające się, są na bieżąco umieszczane na stronie internetowej tut. Centrum.

7. Cele i zadania Programu na lata 2016 – 2018

Główny cel programu: **Rozwój pieczy zastępczej w powiecie zielonogórskim**

Obszar	Kierunki działania	Sposoby realizacji	Podmioty odpowiedzialne	Wskaźniki realizacji celów
1. Promowanie idei rodzicielstwa zastępczego	<ul style="list-style-type: none"> • Promocja rodzicielstwa zastępczego • Poprawa wizerunku rodzicielstwa zastępczego • Działania na rzecz pozyskiwania kandydatów na rodziny zastępcze • Działania na rzecz powstawania profesjonalnych form rodzinnej pieczy zastępczej (rodzin zastępczych zawodowych, rodzinnych domów dziecka) • Tworzenie nowych rodzin zastępczych 	<ul style="list-style-type: none"> • Prowadzenie lokalnych kampanii społecznych promujących ideę rodzicielstwa zastępczego przez rozpowszechnianie ulotek, plakatów i broszur oraz prowadzenie tablicy tematycznej przy PCPR • Prowadzenie serwisu informacji o rodzicielstwie zastępczym w ramach strony internetowej PCPR • Współpraca z gminami i organizacjami pozarządowymi • Prowadzenie szkoleń dla kandydatów na rodziny zastępcze zawodowe • Prowadzenie ciągłego naboru do pełnienia funkcji rodzica zastępczego – informowanie przez stronę internetową, materiały promujące, media, tablicę przy PCPR 	<p>Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie przy współpracy z:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ośrodkami pomocy społecznej, • szkołami, • sądem, • organizacjami pozarządowymi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba ulotek/ broszur/ plakatów • Liczba odsłon serwisu informacyjnego • Liczba kandydatów na rodziny zastępcze • Liczba nowoutworzonych rodzin zastępczych • Liczba przeprowadzonych szkoleń dla kandydatów na rodziny zastępcze zawodowe
2. Wspieranie rodzinnej pieczy zastępczej	<ul style="list-style-type: none"> • Prowadzenie szkoleń dla kandydatów na rodziny zastępcze zawodowe • Zwiększenie dostępności do usług specjalistycznych • Przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu wśród rodzin zawodowych • Materialne wzmocnienie pieczy zastępczej • Działania na rzecz integracji rodzin zastępczych • Podnoszenie kompetencji 	<ul style="list-style-type: none"> • Udzielanie specjalistycznego wsparcia pedagogicznego, psychologicznego, socjalnego, rodzinnego oraz prawnego • Utworzenie grup wsparcia dla tworzących rodziny zastępcze oraz ich wychowanków • Zatrudnianie osób do pomocy przy opiece nad dziećmi i pracach gospodarskich oraz rodzin pomocowych na wnioski rodzin zastępczych zawodowych i niezawodowych • Organizacja szkoleń wzmacniających kompetencje wychowawcze, społeczne, emocjonalne członków rodzin zastępczych • Organizacja imprez rekreacyjno - kulturalnych, 	<ul style="list-style-type: none"> • Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie 	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba udzielonych porad specjalistycznych • Liczba działających grup wsparcia • Liczba szkoleń dla istniejących rodzin zastępczych • Liczba zatrudnionych osób do pomocy / rodzin pomocowych • Liczba imprez integracyjnych / zorganizowanych wycieczek • Liczba uczestników imprez integracyjnych / zorganizowanego wycieczki

	wychowawczych rodziców zastępczych	<p>festynów (wigilia, pikniki, festyny) oraz wypoczynku letniego</p> <ul style="list-style-type: none"> • Informowanie o możliwości urlopu (ustawowo 30 dni / rok) i zapewnianie miejsca urlopowania dzieci • Tworzenie w ramach PCPR zespołów organizujących wsparcie dla rodzinnej pieczy zastępczej • Stały kontakt z koordynatorami rodzinnej pieczy zastępczej • Zapraszanie rodzin zastępczych do udziału w projektach / programach autorskich • Comiesięczna pomoc pieniężna na pokrycie kosztów utrzymania dziecka i dodatkowe świadczenia 		<ul style="list-style-type: none"> • Wysokość wsparcia finansowego udzielonego rodzinom zastępczym • Liczba zrealizowanych projektów/ programów autorskich • Liczba uczestników projektów/ programów autorskich
3. Wspieranie wychowanków rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej	<ul style="list-style-type: none"> • Sporządzanie i pomoc w realizacji programu usamodzielniania • Pomoc w uzyskaniu wykształcenia, pracy, mieszkania • Praca nad aktywizacją zawodową i społeczną osób usamodzielnianych 	<ul style="list-style-type: none"> • Organizowanie szkoleń / spotkań edukacyjnych w zakresie doradztwa zawodowego • Zapewnienie dostępu do wsparcia specjalistycznego i porad pedagogicznych, psychologicznych, prawnych • Zapewnienie dostępu do mieszkań chronionych • Zapraszanie do udziału w projektach współfinansowanych z EFS • Udzielanie wsparcia materialnego w postaci świadczeń na kontynuowanie nauki, usamodzielnianie oraz wsparcia rzeczowego • Wsparcie koordynatorów, pracownika socjalnego przy realizacji indywidualnych programów usamodzielniania 	<p>Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie przy współpracy z</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ośrodkami pomocy społecznej • Domem Dziecka w Klenicy • Ośrodkami wychowawczymi i szkolno – wychowawczymi na terenie powiatu • Poradnią Psychologiczno – pedagogiczną w Sulechowie • Ośrodkami prowadzącymi doradztwo zawodowe: PUP, CIS, CiIPKZ, OHP, ABK, SZOK • Organizacjami pozarządowymi 	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba udzielonych porad zawodowych • Liczba udzielonych porad specjalistycznych • Wysokość środków przeznaczonych na wsparcie • Liczba uczestników projektów współfinansowanych z EFS

<p>4. Praca z rodziną biologiczną</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Diagnoza rodziny • Próba zmiany jakości życia • Rozwój kompetencji społecznych • Aktywizacja społeczna i zawodowa / zapobieganie wykluczeniu rodziców naturalnych • Praca nad integracją rodzin biologicznych i zastępczych 	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Spotkania grupowe</u>: poszerzanie kompetencji wychowawczych, interpersonalnych, wsparcie i pomoc w radzeniu sobie z trudnościami procesu separacji i ponownej integracji rodziny; • <u>Konsultacje psychologiczne</u>: omawianie bieżących trudności wynikających z procesu reintegracji, kontaktów z dzieckiem i opiekunami zastępczymi a także minimalizowanie związanego z tym poziomu lęku, zwiększenie motywacji i wsparcie uczestników w odbudowie rodziny biologicznej, wsparcie w sytuacjach trudnych • <u>Konsultacje prawne</u>: upowszechnienie wiedzy prawnej - obowiązków spoczywających na rodzicach naturalnych i przysługujących im praw. • <u>Praca socjalna</u>: wywiady środowiskowe i kontrolne, jako okazja do sprawdzenia funkcjonowania rodziny w codziennych sytuacjach, sposobów radzenia sobie z trudnościami, oceny stopnia i efektywności wprowadzanych zmian • <u>Praca asystenta rodziny</u>: stała współpraca z pracownikami socjalnymi oraz psychologiem PCPR w zakresie planowania i realizacji głównych kierunków pracy z rodziną, współpraca z rodziną bezpośrednio w miejscu jej zamieszkania, monitorowanie podejmowanych przez nią działań, propagowanie i modelowanie wzorców prawidłowego funkcjonowania społecznego poprzez edukację i treningi • <u>Doradztwo zawodowe</u> : zwiększenia zdolności do zatrudnienia bezrobotnych i biernych 	<p>Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie przy współpracy z</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ośrodkami pomocy społecznej (asystentura) • Ośrodkami prowadzącymi doradztwo zawodowe: PUP, CliPKZ, CIS, OHP • Organizacje pozarządowe • Placówki oświatowe (np. Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna, szkoły przedszkola); • Placówki opieki medycznej (WOTUiW; LOPiT); • Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych • Powiatowy Urząd Pracy ; • Zespoły Służby Kuratorskiej; 	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba dzieci powracających do rodzin naturalnych w wyniku zmiany formy ograniczenia bądź przywrócenia władzy rodzicielskiej • Zmiana ilościowa i jakościowa kontaktów rodziców naturalnych z dziećmi objętymi pieczą zastępczą oraz zaangażowania w proces wychowawczy (np. ilość i częstotliwość spotkań i urlopowań do domu rodzinnego, kontaktów telefonicznych, udziału w zebraniach szkolnych) • Liczba rodziców biologicznych którzy uregulowali swoją sytuację zawodową (podjęli pracę, zarejestrowali się w Powiatowym Urzędzie Pracy) • Liczba osób, które skorzystały z wsparcia w postaci kursów i szkoleń zawodowych lub doszkalających • Liczba osób podejmujących leczenie / terapię uzależnień; • Liczba rodzin współpracujących z asystentem rodziny • Liczba rodzin uczestniczących w spotkaniach integracyjnych • Liczba osób uczestniczących w konsultacjach z prawnikiem, psychologiem, doradcą zawodowym • Liczba przeprowadzonych
--	---	---	--	--

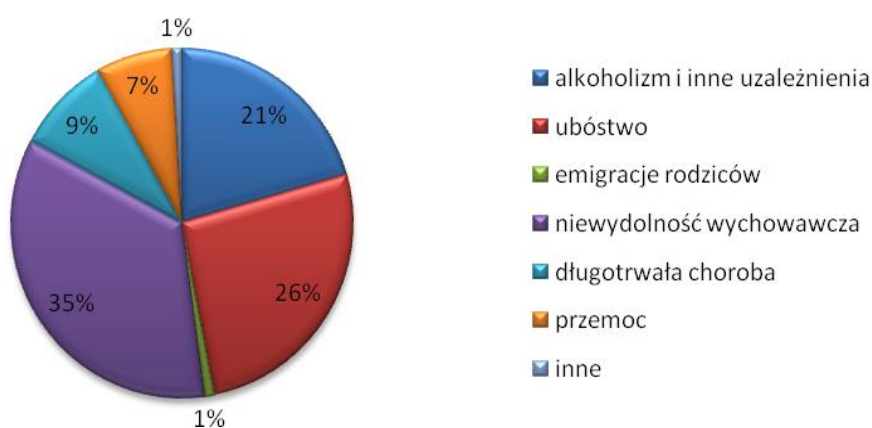
		<p>zawodowo rodziców poprzez pomoc w podjęciu decyzji o wyborze zawodu, zdobycie wiedzy w zakresie własnych predyspozycji zawodowych, możliwości dalszego kształcenia i szkolenia, podnoszenia umiejętności poruszania się po otwartym rynku pracy, konstruowania dokumentów aplikacyjnych, zachowania podczas rozmów kwalifikacyjnych, aktywnego poszukiwania zatrudnienia; zapraszanie do udziału w programach współfinansowanych z EFS</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Spotkania integracyjne</u> dla rodzin zastępczych i naturalnych • Współpraca z podmiotami wspierającymi reintegrację rodziny 		<p>konsultacji indywidualnych</p>
<p>5. Monitorowanie jakości sprawowania pieczy zastępczej.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Dokonywanie ocen funkcjonowania rodzin i wychowanków w pieczy zastępczej 	<ul style="list-style-type: none"> • Systematyczne wizyty koordynatorów w środowisku rodzin zastępczych • Dokonywanie okresowych (trymestralnych/półrocznych) ocen funkcjonowania rodzin podczas spotkań w siedzibie PCPR • Przeprowadzanie przewidzianej ustawowo oceny predyspozycji i motywacji do pełnienia funkcji rodziny zastępczej co dwa lata 	<p>Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba ocen rodzin zastępczych • Liczba opinii psychologa odnośnie predyspozycji i motywacji do pełnienia funkcji rodziny zastępczej
<p>6. Podniesienie jakości świadczonych usług w zakresie pomocy dziecku i rodzinie.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Podnoszenie kompetencji kadry pracującej na rzecz wsparcia dziecka i rodziny • Przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu pracowników PCPR • Współpraca między instytucjami działającymi na rzecz dzieci i rodziny 	<ul style="list-style-type: none"> • Organizacja / finansowanie szkoleń dla kadry PCPR • Superwizja pracy kadry PCPR • Spotkania interdyscyplinarne z przedstawicielami instytucji i organizacji pozarządowych • Wypracowanie procedur współpracy między instytucjami / organizacjami wspierającymi dzieci i rodziny 	<p>Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie przy współpracy z</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ośrodkami pomocy społecznej • Organizacjami pozarządowymi • Sądami 	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba spotkań interdyscyplinarnych • Liczba szkoleń dla pracowników PCPR

Diagnoza potrzeb tworzenia rodzin zastępczych w powiecie zielonogórskim – na podstawie danych z ośrodków pomocy społecznej

W celu zbadania zapotrzebowania na tworzenie nowych rodzin zastępczych – zwłaszcza zawodowych i niezawodowych, pracownicy tut. Centrum wystosowali zapytanie ankietowe do ośrodków pomocy społecznej z terenu powiatu. Na podstawie uzyskanych odpowiedzi stworzono poniższe zestawienia.

Gmina / Rodzaj problemu	Babimost	Bojadła	Czerwieńsk	Kargowa	Nowogród Bobrzański	Sulechów	Świdnica	Trzebiechów	Zabór	RAZEM rodzin z problemem
alkoholizm i inne uzależnienia	0	6	3	8	8	11	4	2	1	43
ubóstwo	0	9	3	6	10	11	12	1	3	55
emigracje rodziców	0	1	0	1	0	0	0	0	0	2
niewydolność wychowawcza	0	5	4	11	16	18	8	3	8	73
długotrwała choroba	0	5	0	0	5	4	4	0	1	19
przemoc	0	4	0	2	2	6	1	0	0	15
inne	2	0	0	0	0	0	0	0	0	2
RAZEM rodzin w gminach	2	30	10	28	41	50	29	6	13	209

Tab.8.1. Ilość rodzin z problemem w rodzinie w gminach powiatu zielonogórskiego.

Rys.8.1. Struktura problemów w rodzinach powiatu zielonogórskiego.

Ośrodki pomocy społecznej z terenu powiatu zielonogórskiego wskazały łącznie ponad 200 rodzin przeżywających trudności. Najwięcej rodzin dotkniętych problemem wykazali pracownicy Ośrodka Pomocy Społecznej w Sulechowie i Miejsko – Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nowogrodzie Bobrzańskim. Przewaga rodzin pozostających opieką

tych ośrodków w zestawieniu może wynikać między innymi z faktu, że gminy te są największymi w powiecie. Należy zaznaczyć, że rodziny, z których dzieci trafiają do pieczy zastępczej borykają się zazwyczaj z wieloma trudnościami, w tym: problemem niewydolności wychowawczej (39%), ubóstwem (26%), alkoholizmem (21%). Zanim dzieci zostaną odebrane od rodziny biologicznej, pracownicy jednostek samorządu terytorialnego powinni wyczerpać wszelkie dostępne środki, by pomóc rodzinie w samodzielnym przezwyciężeniu kryzysu, toczącego się zazwyczaj na wielu płaszczyznach. Praca z rodziną jest prowadzona w szczególności w formie:

- konsultacji i poradnictwa specjalistycznego,
- terapii i mediacji,
- usług dla rodzin z dziećmi, w tym usług specjalistycznych i opiekuńczych,
- pomocy prawnej, szczególnie w zakresie prawa rodzinnego,
- organizowania dla rodzin spotkań, mających na celu wymianę ich doświadczeń oraz zapobieganie izolacji (grupy wsparcia lub grupy samopomocowe)³.

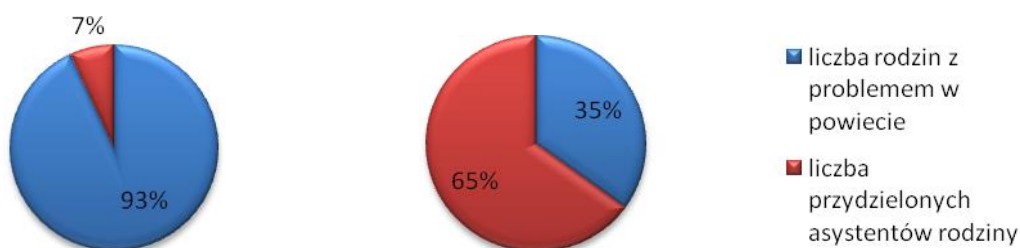
Ponadto, jak stanowi dalej ustawa, kierownik ośrodka pomocy społecznej, na wniosek pracownika socjalnego, sporządzającego w rodzinie przeżywającej trudności wywiad środowiskowy, może przydzielić **asystenta rodziny**. Asystent rodziny prowadzi pracę z rodziną w miejscu jej zamieszkania lub w miejscu wskazanym przez rodzinę. Do zadań asystenta rodziny należy w szczególności:

- 1) opracowanie i realizacja planu pracy z rodziną we współpracy z członkami rodziny i w konsultacji z pracownikiem socjalnym,
- 2) opracowanie, we współpracy z członkami rodziny i koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej, planu pracy z rodziną, który jest skoordynowany z planem pomocy dziecku umieszczonemu w pieczy zastępczej,
- 3) udzielanie pomocy rodzinom w poprawie ich sytuacji życiowej, w tym w zdobywaniu umiejętności prawidłowego prowadzenia gospodarstwa domowego,
- 4) udzielanie pomocy rodzinom w rozwiązywaniu problemów socjalnych,
- 5) udzielanie pomocy rodzinom w rozwiązywaniu problemów psychologicznych;
- 6) udzielanie pomocy rodzinom w rozwiązywaniu problemów wychowawczych z dziećmi,
- 7) wspieranie aktywności społecznej rodzin,
- 8) motywowanie członków rodzin do podnoszenia kwalifikacji zawodowych,

³ Art.10 pkt.3. Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tj. Dz. U. z 2016 r., poz. 575)

- 9) udzielanie pomocy w poszukiwaniu, podejmowaniu i utrzymywaniu pracy zarobkowej,
- 10) motywowanie do udziału w zajęciach grupowych dla rodziców, mających na celu kształtowanie prawidłowych wzorców rodzicielskich i umiejętności psychospołecznych,
- 11) udzielanie wsparcia dzieciom, w szczególności poprzez udział w zajęciach psychoedukacyjnych,
- 12) podejmowanie działań interwencyjnych i zaradczych w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa dzieci i rodzin,
- 13) prowadzenie indywidualnych konsultacji wychowawczych dla rodziców i dzieci,
- 14) prowadzenie dokumentacji dotyczącej pracy z rodziną,
- 15) dokonywanie okresowej oceny sytuacji rodziny, nie rzadziej niż co pół roku,
- 16) monitorowanie funkcjonowania rodziny po zakończeniu pracy z rodziną,
- 17) sporządzanie, na wniosek sądu, opinii o rodzinie i jej członkach,
- 18) współpraca z jednostkami administracji rządowej i samorządowej, właściwymi organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami i osobami specjalizującymi się w działaniach na rzecz dziecka i rodziny,
- 19) współpraca z zespołem interdyscyplinarnym lub grupą roboczą, lub innymi podmiotami, których pomoc przy wykonywaniu zadań uzna za niezbędną⁴.

Asystent rodziny prowadzi pracę z rodziną za jej zgodą i z jej aktywnym udziałem, motywując rodzinę do aktywnego współdziałania w realizacji planu pracy z rodziną. Praca z rodziną jest prowadzona **także w przypadku czasowego umieszczenia dziecka poza rodziną.**

Rys.8.2. Liczba rodzin z problemem a liczba rodzin z przydzielonym asystentem rodziny – rozkład procentowy. Po lewej – dane za rok 2013; po prawej – dane za rok 2015.

⁴ Art.15 pkt. 1 Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tj. Dz. U. z 2016 r., poz. 575)

W powiatowym programie rozwoju pieczy zastępczej na lata 2013 – 2015 zwracano uwagę na niewielką ilość rodzin korzystających ze wsparcia asystenta rodziny. W tamtym czasie gminy borykały się z problemem braku środków na zatrudnienie osób do sprawowania tej funkcji. Choć w dalszym ciągu asystenci zatrudniani są w ramach umowy zlecenia bądź umowy o pracę na czas określony, na uwagę zwraca **ponad dziewięciokrotny procentowy wzrost wykorzystywania asystentów rodziny do pomocy rodzinom przeżywającym trudności**. Koszty prowadzenia etatów asystenta rodziny w poszczególnych gminach pokrywają najczęściej środki pozyskane z Unii Europejskiej w ramach poszczególnych projektów. Utrzymanie etatów asystentów w poszczególnych gminach po wyczerpaniu tych środków będzie niemożliwe. W związku z tym, wykorzystanie tego sposobu wspierania rodzin w kryzysie, może ponownie zmaleć.

Gmina / Wiek dzieci (lata)	0 - 7	8 - 18	RAZEM dzieci zagrożonych umieszczeniem w pieczy
Babimost	0	0	0
Bojadła	1	0	1
Czerwieńsk	7	2	9
Kargowa	0	0	0
Nowogród Bobrzański	6	5	11
Sulechów	8	7	15
Świdnica	2	1	3
Trzebiechów	11	8	19
Zabór	10	10	20
RAZEM dzieci w wieku	45	33	78

Tab.8.2. Liczba dzieci zagrożonych umieszczeniem w pieczy poszczególnych gminach powiatu z uwzględnieniem wieku.

W powyższej tabeli zebrano dane dotyczące dzieci zagrożonych umieszczeniem w pieczy zastępczej. Wynika z niej, że niemal 80 dzieci, z czego większość w wieku do siedmiu lat, może wymagać opieki zastępczej. Jest to o ponad 30 dzieci mniej niż wskazano w 2013 roku.

Wychodząc naprzeciw tej potrzebie, tut. Centrum podejmuje do realizacji niniejszy program, w ramach którego prowadzone będą między innymi działania w kierunku systematycznego zwiększania ilości miejsc w pieczy zastępczej na terenie powiatu – zarówno w rodzinnej, jak i instytucjonalnej.

8. Limit rodzin zastępczych zawodowych

Realizacja Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w powiecie zielonogórskim ma prowadzić do stworzenia takiego systemu, który w sytuacji konieczności zabezpieczenia dziecka, pozwoli na jego umieszczenie w rodzinnych formach pieczy zastępczej.

Aby było to możliwe, konieczne jest powoływanie zawodowych i niezawodowych rodzin zastępczych, gdyż te rodziny, jak zaznaczono wcześniej, dają gwarancję profesjonalizmu i oczekiwanego standardu opieki nad małoletnimi dziećmi.

Określony w programie limit dotyczy wyłącznie nowoutworzonych rodzin zastępczych zawodowych, z wyłączeniem tych utworzonych w wyniku przekształcenia niezawodowych rodzin zastępczych.

Tab.9.1. przedstawia ustalony maksymalny limit rodzin zastępczych zawodowych.

Rok	limit rodzin zastępczych zawodowych
2016	12
2017	15
2018	18

Tab.9.1.Limit rodzin zastępczych zawodowych.

9. Beneficjenci programu

Wszelkie cele i działania zaplanowane do realizacji w ramach niniejszego programu mają służyć poprawie sytuacji dzieci wychowujących się w rodzinach zastępczych, ze szczególnym wsparciem w zakresie umożliwienia im powrotu do rodzin biologicznych oraz wyrównywania deficytów wynikłych z pozostawania w środowisku wychowawczym, które nie zaspokajało podstawowych potrzeb dziecka.

Adresaci programu:

- dzieci i młodzież pozostający w pieczy zastępczej,
- wychowankowie pieczy usamodzielniający się,
- rodziny zastępcze,
- rodziny biologiczne.

11. Realizatorzy programu

Głównym realizatorem Programu będzie Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie im. Jana Pawła II w Zielonej Górze, które zostało wyznaczone na organizatora pieczy zastępczej w powiecie zielonogórskim. Poszczególne zadania wynikające z celów Programu będą

realizowane przy wsparciu instytucji i organizacji wyszczególnionych w tabeli opisującej cele Programu.

12. Czas i miejsce realizacji

Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2016 – 2018 będzie realizowany na terenie powiatu zielonogórskiego, w 9 gminach. Większość przewidzianych do realizacji zadań stanowi kontynuację działań w ramach poprzedniego Programu. Wdrażanie nowych zadań rozpocznie się po uchwaleniu niniejszego Programu i będzie kontynuowane do 2018 roku. Zadania programowe będą realizowane w formie ciągłej.

13. Zasady finansowania Programu

Program będzie finansowany z budżetu powiatu zielonogórskiego w ramach środków przyznanych dla tut. Centrum, ze środków otrzymanych z budżetu Ministra Pracy i Polityki Społecznej i przy wsparciu środków uzyskanych z Europejskiego Funduszu Społecznego, a także z funduszy pozyskanych ze współpracy z organizacjami i instytucjami oraz z innych źródeł finansowania.

14. Monitoring i ewaluacja

Monitoring działań będzie prowadzony systematycznie. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Zielonej Górze im. Jana Pawła II na bieżąco będzie oceniało realizację programu, proponowało zmiany i aktualizację założeń, celów i skutecznych działań. W ramach rocznego sprawozdania z działalności PCPR będzie analizowany stopień realizacji programu.

Przedstawiony „Powiatowy program rozwoju pieczy zastępczej na lata 2016 - 2018” jest **dokumentem otwartym**, co oznacza, że w miarę potrzeb i w wyniku ewaluacji zadania w nim zawarte mogą ulegać zmianie.